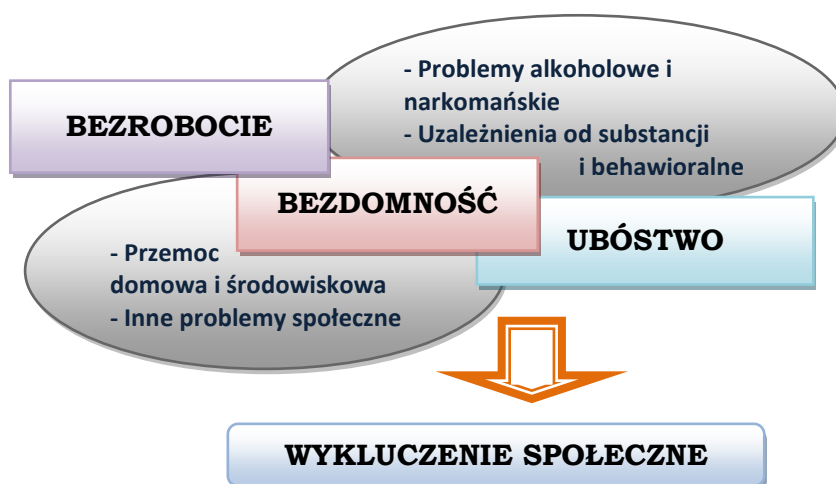
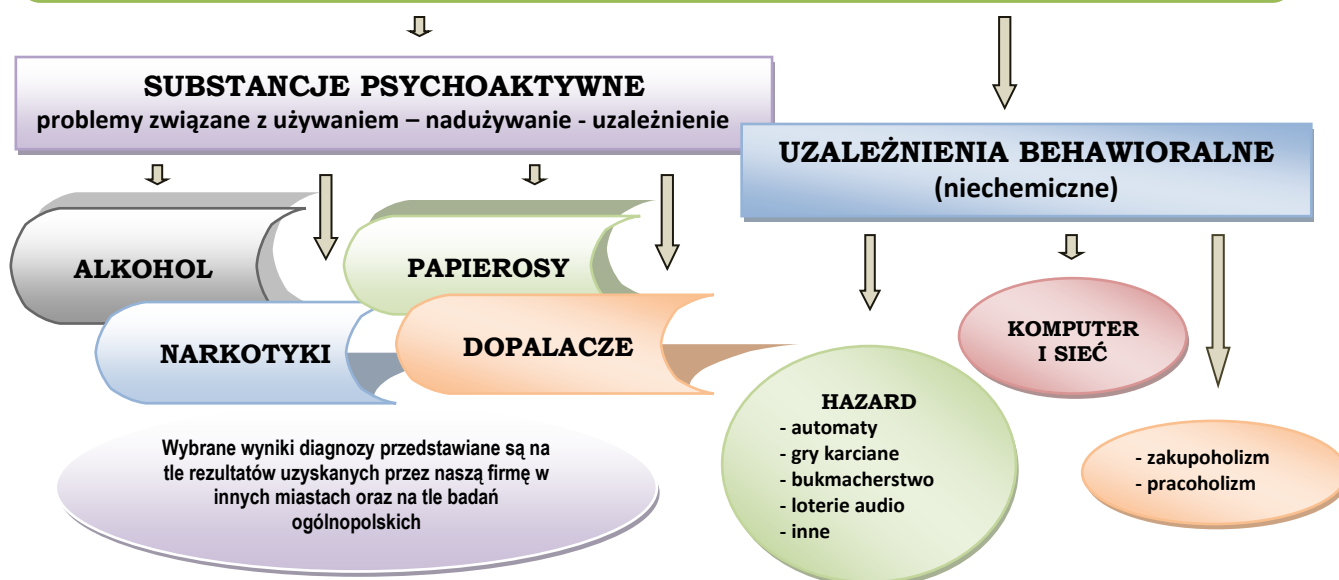

SCHEMAT OBSZARÓW DIAGNOSTYCZNYCH

KONTEKST SPOŁECZNY PROBLEMÓW opis zjawisk - lokalna diagnoza - monitoring

DIAGNOZA PROBLEMÓW UZALEŻNIEŃ DOROŚLI I MŁODZIEŻ

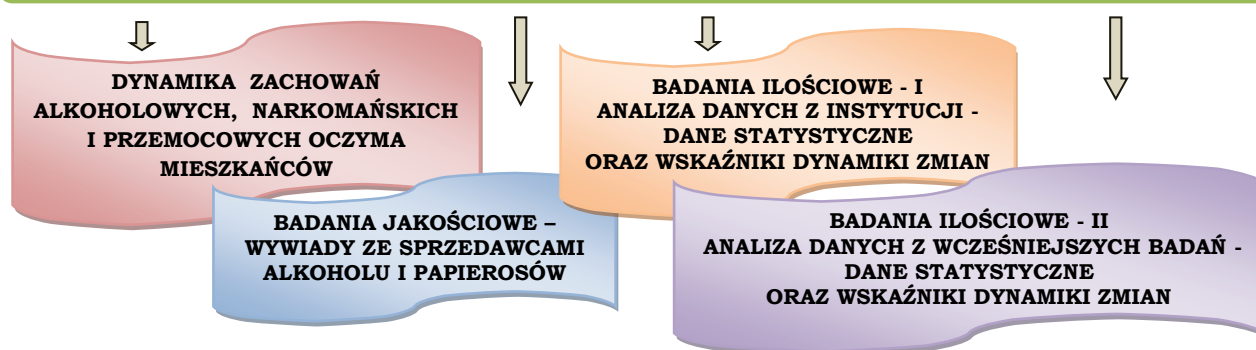
DIAGNOZA PROBLEMÓW ZWIĄZANYCH Z PRZEMOCĄ DOROŚLI I MŁODZIEŻ

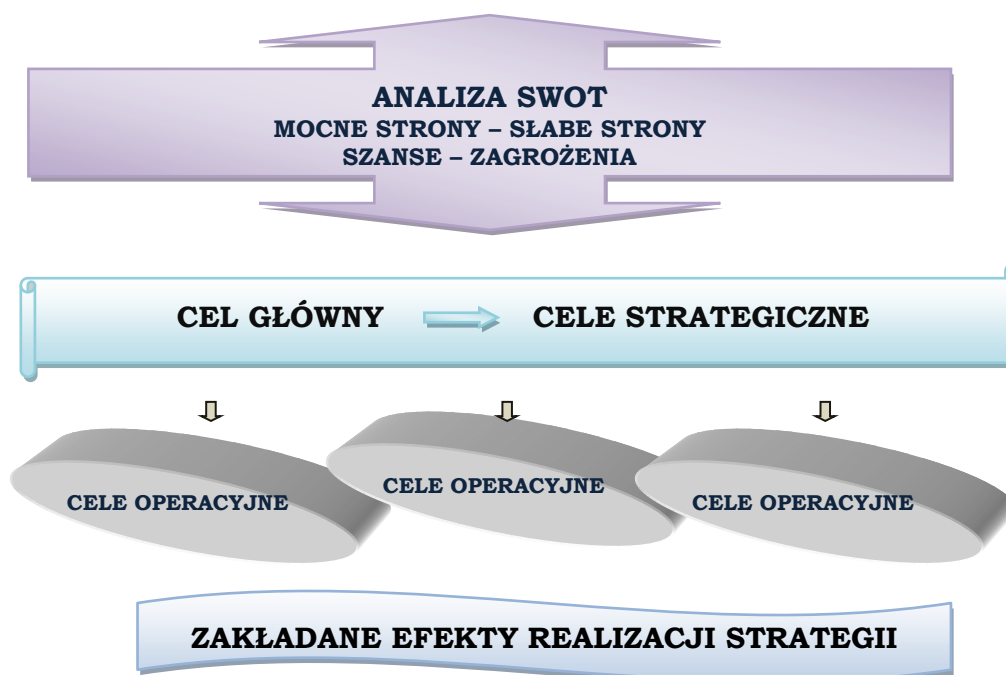
IDENTYFIKACJA LOKALNEGO POTENCJAŁU

MONITOROWANIE BADANYCH PROBLEMÓW NA PRZESTRZENI OSTATNICH

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW UZALEŻNIEŃ I INNYCH ZAGROŻEŃ SPOŁECZNYCH

PODSUMOWANIE I WNIOSKI KOŃCOWE

UWAGI WSTĘPNE OPIS METODOLOGII BADAŃ

Współczesne państwo rozwiązywanie coraz liczniejszych problemów społecznych deleguje na poziom lokalny. Poszczególne miasta często różnią się pod względem nasilenia czynników wpływających na skalę zagrożeń społecznych. W zależności od położenia, wielkości, specyficznych uwarunkowań społecznych i kulturowych inne może być nasilenie poszczególnych problemów społecznych. Aby zmierzyć się z problemami alkoholowymi na terenie miasta warto jest ich skalę i specyfikę poddać dokładnej diagnozie.

Temu celowi służy niniejszy raport. Przy jego konstrukcji oparto się na analizie danych udostępnionych m.in. przez Urząd Miejski w Łomży, Miejską Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Policję, Powiatowy Urząd Pracy. Korzystano także z badań ankietowych realizowanych w szkołach oraz przeprowadzono sondę uliczną z udziałem 120 losowo wybranych mieszkańców Łomży. Wyniki badań ujęte są w następujące główne bloki tematyczne:

- *Współczesny kontekst zagrożeń społecznych*
- *Bieżąca lokalna diagnoza problemów uzależnień i innych zagrożeń społecznych*
- *Identyfikacja lokalnego potencjału*
- *Monitorowanie dynamiki badanych problemów na przestrzeni ostatnich lat*
- *Strategia rozwiązywania problemów uzależnień i innych zagrożeń społecznych*

OPIS METODOLOGII BADAŃ

Realizacja celów zawartych w ofercie wymaga zebrania szerokiego zakresu danych, poprzez:

A/ przeprowadzenie sady ulicznej wśród mieszkańców miasta (mężczyzn i kobiet), którzy ukończyli 18 lat. Wybór osób badanych dokonywany jest metodą **doboru losowego**. Badana wielkość próby wynosi 120 osób.

Badania realizowane były metodą **ankiet bezpośrednich** (rozdawanych i odbieranych przez ankieterów w miejscach publicznych).

B/ zbadanie próby z populacji uczniów szkół miasta (dziewcząt i chłopców) w trzech grupach wiekowych:

- *uczniowie klas VI szkół podstawowych*
- *uczniowie klas III gimnazjów*
- *uczniowie klas II szkół ponadgimnazjalnych.*

Badano po 4 klasy w każdej grupie wiekowej - łącznie 12 klas - 289 uczniów.

Wyboru próby dokonano metodą **doboru warstwowego** (podział na jednorodne warstwy – grupy wiekowe i wybór badanej próby w obrębie wybranych warstw). Badane były klasy w każdym z wyżej wymienionych przedziałów wiekowych.

Badania realizowane były metodą **ankiety audytoryjnej** (badania zbiorowe). Ankieter czyta instrukcje, podkreśla anonimowy charakter badań, następnie, w przypadku wątpliwości, odpowiada na pytania i udziela indywidualnych wyjaśnień. Po zakończeniu badania ankieter zbieraankiety i wkłada do przygotowanej teczki.

Ankiety (dla dorosłych i dla młodzieży) przygotowane były przez psychologa, specjalistę psychoterapii uzależnień, w oparciu o narzędzia stosowane powszechnie w tego typu badaniach.

Ankiety przeprowadzali ankieterzy z firmy „Ekspertyzy-Edukacja-Terapia EKSTER”. Są to osoby przygotowane do realizacji badań ankietowych, mające duże doświadczenie w realizacji takich badań, a także zajmujące się w praktyce zagadnieniami w sferze rozwiązywania problemów alkoholowych.

C/ Przeprowadzenie wywiadów ze sprzedawcami lub właścicielami punktów sprzedaży alkoholu i papierosów.

D/ Analizę danych z instytucji mających swoją siedzibę w mieście lub posiadających dane dotyczące miasta, zajmujących się rozwiązywaniem problemów uzależnień i innych badanych problemów społecznych.

WSPÓŁCZESNY KONTEKST ZAGROZEŃ SPOŁECZNYCH

HIERARCHIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Problemy związane z nadużywaniem substancji psychoaktywnych (alkohol, narkotyki) są jednymi z wielu które społeczeństwo spostrzega jako zagrożenia. Należy jednak podkreślić, iż to, jak ludzie oceniają wagę różnych problemów, nie musi odpowiadać ich rzeczywistemu rozpowszechnieniu ani poziomowi zagrożenia. Na ocenę wpływa w dużej mierze poziom świadomości społecznej w danym obszarze wynikający m. in. z temperatury debaty publicznej odbywającej się w mediach.

Które z problemów uważa Pan/i za najważniejsze?*	
Zanieczyszczenie środowiska	16 %
Bezrobocie	56 %
Alkoholizm	61 %
Kryzys rodziny	30 %
Wzrost przestępczości	33 %
Picie alkoholu przez młodzież	34 %
AIDS	11 %
Przemoc w rodzinie	41 %
Zubożenie społeczeństwa	22 %
Przemoc i agresja na ulicach	27 %
Narkomania	26 %
Problemy mieszkaniowe/bezdomność	7 %

* W przypadku pytań, na które odpowiedzi nie wykluczały się wzajemnie, respondenci wybierali niejednokrotnie kilka możliwości. W takich przypadkach suma wartości procentowych jest większa niż 100%.

W przypadku budowania strategii przeciwdziałania konkretnym problemom społecznym istotne jest zdiagnozowanie, czy społeczność lokalna dostrzega dane zagrożenia jako istotne. Brak akceptacji społecznej

zmniejsza zdecydowanie skuteczność zaplanowanych działań. W przypadku niedostrzegania zagrożeń przez społeczność lokalną, należy zainicjować działania i wdrożyć programy o charakterze informacyjno-edukacyjnym podnoszące poziom świadomości społecznej.

WYBRANE ISTOTNE PROBLEMY SPOŁECZNE DROGA DO WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO

WYKLUCZENIE SPOŁECZNE:

Używając pewnego skrótu, przez „wykluczenie społeczne” rozumiemy brak możliwości korzystania z życia społecznego. Wykluczenie społeczne jest zjawiskiem wielowymiarowym i w praktyce oznacza niemożność uczestnictwa w życiu gospodarczym, politycznym jak i kulturowym, w wyniku braku dostępu do zasobów, dóbr i instytucji, ograniczenia praw społecznych oraz niezaspokojenia potrzeb.

Jak wynika z badań (Research International Pentor - 2006 r.) najpowszechniejszymi powodami wykluczenia społecznego w Polsce są bezrobocie, alkoholizm, narkomania i ubóstwo.

Zależność między tymi problemami, a wykluczeniem społecznym najczęściej ma charakter sprzężenia zwrotnego tzn. np. ubóstwo może być powodem wykluczenia, a jest też jednocześnie jego skutkiem.

Prawdopodobieństwo dotknięcia wykluczeniem zwiększa się gdy dana osoba uwikłana jest jednocześnie w kilka sytuacji problemowych (np. uzależnienie, długotrwałe bezrobocie, brak stałego miejsca zamieszkania).

Zapytaliśmy mieszkańców Łomży:

„Czy zna Pana/i w swoim otoczeniu osoby, o których Pan/i wie, że są zagrożone „wykluczeniem społecznym” z powodu bezrobocia, alkoholizmu, narkomanii, ubóstwa czy też bezdomności?”

Badani odpowiedzieli:

nie znam takich osób	7 %
znam 1-2 takie osoby	31 %
znam kilka takich osób	33 %
znam dużo takich osób	29 %

Nie definiowaliśmy tutaj pojęcia „wykluczenie społeczne” pozostawiając respondentom intuicyjną dowolność interpretacji.

Tylko 7% badanych podaje, że nie zna takich osób.

Problemy społeczne współwystępują ze sobą i wzajemnie oddziałują na siebie tworząc charakterystyczne „wiązki”. Często interwencja w zakresie jednego problemu pomaga w rozwiązaniu innych problemów. Dlatego planując działania naprawcze musimy brać pod uwagę cały kontekst różnorodnych zagrożeń społecznych. Nadmierna koncentracja na jednym zjawisku z pominięciem innych może nie dać oczekiwanych rezultatów i nie spełnić oczekiwań.

W tym rozdziale raportu zajmiemy się analizą wybranych problemów społecznych (bezrobocie, bezdomność, ubóstwo) tworzących wraz z problemami alkoholowymi, narkomańskimi, uzależnieniami od substancji i behawioralnymi oraz przemocą domową i środowiskową wiązkę współoddziałujących na siebie czynników mogących w rezultacie skutkować wykluczeniem społecznym (tak jak na niżej zamieszczonym schemacie).

BEZROBOCIE:

❖ Opis zjawiska

Bezrobocie stanowi jeden z istotniejszych problemów społeczno-gospodarczych. Występuje ono wówczas, gdy liczba osób poszukujących pracy jest większa niż liczba ludzi zdolnych do pracy, chcących pracować i akceptujących istniejący poziom wynagrodzeń. Podstawowym miernikiem poziomu bezrobocia jest stopa bezrobocia, czyli ukazywana w procentach relacja pomiędzy liczbą zarejestrowanych osób bezrobotnych a liczbą osób czynnych zawodowo, czyli wszystkich zdolnych do pracy w wieku 15-60 lat (kobiety) i 15-65 lat (mężczyźni).

❖ Bezrobocie oczyma mieszkańców Łomży

Bezrobocie oceniane jest przez badanych mieszkańców Łomży jako bardzo ważny problem społeczny. W badaniach ankietowych otrzymuje 56% wskazań wśród osób dorosłych i 54% wskazań wśród uczniów (odpowiednio drugie i pierwsze miejsce).

Dorosłych mieszkańców Łomży spytaliśmy o poglądy na temat bezrobocia:

Który z niżej przedstawionych poglądów jest Panu/i bliższy?	
Każdy, kto nie jest leniem i chce pracować prędzej czy później znajdzie pracę	64 %
W dzisiejszych czasach, jeśli nie ma się znajomości, nie jest możliwe zdobycie pracy	36 %

Zdecydowana większość ankietowanych uważa, że osoby zmotywowane prędzej czy później znajdą pracę.

❖ *Monitorowanie problemów bezrobocia dla Łomży*

W niniejszej diagnozie zawarte będą także elementy monitorowania problemów w postaci zbierania i analizowania informacji na przestrzeni ostatnich lat.

Do analizy bezrobocia wykorzystane są dane ilościowe, a także wskaźnik dynamiki zmian (przyjmując dane z roku wyjściowego jako 100 i obliczając jaki jego procent stanowią dane z lat następnych).

➤ **Powiatowy Urząd Pracy – dane dla Miasta Łomża**

Dane ilościowe

Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w PUP	2011	2012	2013
	3.500	3.700	3.800
Wskaźnik dynamiki zmian	2011	2012	2013
	100%	106%	109%

Ilość osób bezrobotnych wśród mieszkańców Łomży wzrosła w 2013 roku o 9% w stosunku do roku 2011.

➤ **Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej**

Dane ilościowe

Rodziny korzystające ze świadczeń ogółem:	1.510	1.698	1.747
Rodziny korzystające ze świadczeń z powodu bezrobocia	2011	2012	2013
	956	1.032	1.077
Wskaźnik dynamiki zmian (ogółem)	100%	112%	116%
Wskaźnik dynamiki zmian (świadczenia z powodu bezrobocia)	2011	2012	2013
	100%	108%	113%

Liczba świadczeń realizowanych przez MOPS z powodu bezrobocia w 2013 roku zwiększyła się o 13% w stosunku do roku 2011.

Dynamika bezrobocia ma duże znaczenie w kontekście innych problemów społecznych. Z wielu badań (np. H. Klingemann, „Alkohol i jego społeczne konsekwencje – zapomniany wymiar”, 2001) wiadomo np. że bezrobocie i alkoholizm „idą w parze”. Relacja przyczynowo – skutkowa jest najczęściej dwukierunkowa – alkoholicy są narażeni na utratę pracy, zaś osoby bezrobotne często sięgają po alkohol. Dlatego w programach naprawczych należy postawić na działania wielokierunkowe uwzględniające różnego rodzaju „wiązki” zagrożeń społecznych.

BEZDOMNOŚĆ:**❖ Opis zjawiska**

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej za bezdomną uważa się „osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o najmie lokali mieszkalnych i nigdzie nie zameldowaną na pobyt stały w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych”.

Jednakże te kategorie prawno-administracyjne nie oddają istoty zjawiska, które ma charakter społeczny. Ani formalne prawo do zamieszkania w danym lokalu, ani też brak takiego prawa nie przesądzały niczego w kwestii bezdomności.

❖ Lokalna diagnoza i monitoring problemu bezdomności

Problemy mieszkaniowe/bezdomność nie są przez mieszkańców Łomży klasyfikowane jako szczególnie istotne. Zajmują jedno z ostatnich miejsc w hierarchii ważności – wskazuje je *tylko 7% badanych dorosłych i 11% uczniów*.

➤ Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej**Dane ilościowe**

Rodziny korzystające ze świadczeń ogółem:	1.510	1.698	1.747
Rodziny korzystające ze świadczeń z powodu bezdomności	2011	2012	2013
	30	28	20

Wskaźnik dynamiki zmian (ogółem)	100%	112%	116%
Wskaźnik dynamiki zmian (świadczenia z powodu bezdomności)	2011	2012	2013
	100%	93%	67%

UBÓSTWO:**❖ Opis zjawiska**

Przez ubóstwo rozumiemy brak dostatecznych środków materialnych dla zaspokojenia potrzeb jednostki, w szczególności w zakresie jedzenia, schronienia, ubrania, transportu oraz podstawowych potrzeb kulturalnych i społecznych.

Jak wynika z informacji GUS, po okresie spadku w latach 2006-2008, a następnie paroletniej stabilizacji, w 2012 r. odnotowano wzrost poziomu zagrożenia ubóstwem skrajnym w Polsce.

Zarówno wysoka stopa ubóstwa, jak i jej wzrost w 2012 roku dotyczyły przede wszystkim osób zamieszkałych na wsi oraz w małych miastach, liczących do 20 tysięcy mieszkańców.

❖ Lokalna diagnoza i monitoring problemu ubóstwa

Problem zubożenia społeczeństwa nie jest przez mieszkańców Łomży klasyfikowany jako szczególnie istotny. *Wymienia go 22% badanych dorosłych i 9% uczniów*.

Interesująca jest również ocena przez badanych własnej sytuacji materialnej.

Jak określił/a by Pan/i poziom zamożności swojej rodziny	
bardzo bogata	3 %
bogata	9 %
przeciętna	77 %
raczej biedna	9 %
bardzo biedna	2 %

➤ **Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej**

Dane ilościowe

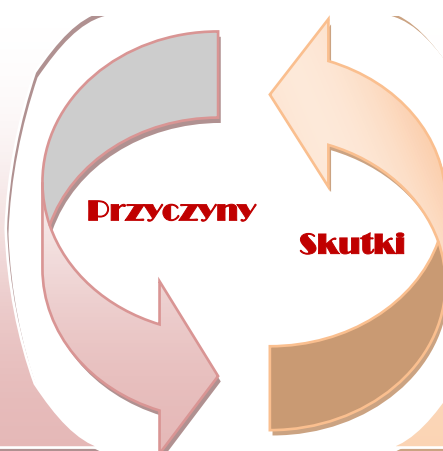
Rodziny korzystające ze świadczeń ogółem:	1.510	1.698	1.747
Rodziny korzystające ze świadczeń z powodu ubóstwa	2011	2012	2013
	1.291	1.447	1.440

Wskaźnik dynamiki zmian (ogółem)	100%	112%	116%
Wskaźnik dynamiki zmian (świadczenia z powodu ubóstwa)	2011	2012	2013
	100%	112%	111%

**BEZROBOCIE – BEZDOMNOŚĆ – UBÓSTWO – UZALEŻNIENIA – PATOLOGIE SPOŁECZNE
SPRZĘŻENIE PRZYCZYNOWO – SKUTKOWE**

Dokonując opisu różnego rodzaju problemów społecznych w kategoriach przyczyn i skutków możemy proces ten zobrazować schematem sprzężenia przyczynowo – skutkowego. Poprzez wzajemne oddziaływanie przyczyny stają się skutkami i odwrotnie – skutki przyczynami. Dlatego podejście do rozwiązywania problemów społecznych musi być wielopłaszczyznowe i systemowe.

- bierność, brak ambicji
- brak umiejętności dostosowywania kwalifikacji zawodowych do nowych technologii
- własny wybór drogi życiowej
- eksmisje
- likwidacja miejsc pracy (upadłość zakładów, przenoszenie produkcji)
- niedostosowanie społeczne
- nadużywanie alkoholu, uzależnienia
- brak wykształcenia i kwalifikacji zawodowych
- niezaradność życiowa
- (sytuacje losowe (choroba, kalectwo)
- brak umiejętności dostosowania się do przemian społeczno - ekonomicznych

- marnowanie potencjału ludzkiego
- nadużywanie alkoholu, uzależnienia
- ubożenie społeczeństwa
- degradacja i marginalizacja społeczna
- brak poczucia stabilności i bezpieczeństwa socjalnego
- pogłębianie się uzależnień
- brak pracy
- nierówny start życiowy
- powstawanie postaw roszczeniowych
- rozwój przestępczości
- dezintegracja rodziny
- żebractwo
- bezdomność
- utrata poczucia własnej wartości
- izolacja społeczna

DIAGNOZA PROBLEMÓW UZALEŻNIEŃ

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE ALKOHOL – NARKOTYKI – PAPIEROSY - DOPALACZE

NADUŻYWANIE - UZALEŻNIENIE – MAPA POLSKICH PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH

Zjawiska nadużywania, uzależnienia i innych problemów opisane zostaną poniżej na przykładzie najpopularniejszego środka odurzającego, czyli alkoholu. Warto nadmienić, że w przypadku narkotyków każde ich zażycie traktowane jest w kategoriach nadużywania lub uzależnienia (nie ma „normalnego” zażywania narkotyków).

NADUŻYWANIE

Okolo 80% osób spożywających alkohol nie doznaje z tego powodu istotnych szkód. U okolo 20% używanie staje się nadużywaniem. Zgodnie z definicją prof. Jerzego Melibrudy o nadużywaniu mówimy, gdy:

1. **Pijemy za dużo i za często** – kryterium to jest dosyć subiektywne, ale uznaje się, że niebezpieczne jest wypijanie tygodniowo przez kobiety więcej niż 80-100 gramów czystego alkoholu, zaś przez mężczyzn więcej niż 15- 200 gramów. Inne oznaki ryzykownego picia to także m.in.: spożycie w ciągu dnia więcej niż 100 gramów czystego alkoholu, picie codzienne nawet niewielkich ilości alkoholu, nieakceptowalne zachowanie się po alkoholu, stwarzanie niebezpiecznych sytuacji, zaniedbywanie obowiązków, picie powodujące konflikty rodzinne i społeczne.
2. **Picie alkoholu w nieodpowiednich okolicznościach** – czyli np. spożywanie alkoholu w ciąży, w trakcie zażywania leków, przed lub w trakcie prowadzenia pojazdów mechanicznych, w pracy.
3. **Gdy pijemy za wcześnie** – Alkohol jest dla ludzi, ale dla zdrowych i dorosłych. Spożywanie alkoholu przez osoby poniżej 18 roku życia, niezależnie od ilości, zawsze uznawane jest za nadużywanie alkoholu.

Liczbę osób nadużywających alkoholu w Polsce szacuje się na ok. 800 tys. osób.

W Łomży liczbę nadużywających alkoholu szacuje się na 3.200 - 4.500 osób.

UZALEŻNIENIE

Często problemy alkoholowe utożsamia się z alkoholizmem. Ale wśród osób nadużywających alkoholu większość nie stanowią osoby uzależnione. Alkoholizm, czyli uzależnienie od alkoholu jest chorobą dotyczącą 2% - 3% społeczeństwa. Według klasyfikacji ICD-10 głównymi objawami uzależnienia od alkoholu są:

1. Zmiana tolerancji na alkohol:

- *podwyższenie tolerancji* - gdy wypicie tej samej ilości alkoholu co kiedyś daje mniejsze efekty. Żeby uzyskać ten sam efekt co kiedyś trzeba wypić więcej alkoholu.
 - *obniżenie tolerancji* – gdy przy dawkach mniejszych niż poprzednio pojawiają się podobne efekty.

2. **Objawy abstynencyjne** – występujące po przerwaniu picia takie symptomy, jak: niepokój, drażliwość, dreszcze, drżenie rąk, skurcze mięśniowe, poty, nudności a nawet zaburzenia świadomości i majaczenia. Osoba uzależniona stara się te odczucia zminimalizować przy pomocy alkoholu
3. „**Głód alkoholowy**” – pojawiający się w trakcie abstynencji wewnętrzny przymus napicia się oraz obawa, że nie wytrzyma się długo bez alkoholu.
4. **Koncentracja życia wokół picia** – duża część energii życiowej skoncentrowana jest wokół szukania sytuacji do wypicia.
5. **Utrata kontroli nad piciem** – po wypiciu nawet niewielkiej ilości alkoholu ujawnia się brak możliwości skutecznego decydowania ile się wypije i kiedy się przerwie picie.
6. **Picie alkoholu pomimo szkodliwych następstw fizycznych, psychicznych i społecznych.**

Liczbę osób uzależnionych od alkoholu w Polsce szacuje się na ok. 800 tys. osób.

W Łomży liczbę osób uzależnionych od alkoholu szacuje się na 1.300 – 1.900 osób.

MAPA POLSKICH PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH

Jak stwierdza prof. Jerzy Melibruda, **obecność alkoholu w naszym życiu dotyczy nie tylko losu pojedynczych osób, wywiera także istotny wpływ na życie i problemy całego społeczeństwa.** Kreśli on następującą mapę polskich problemów alkoholowych (możemy to odnieść także do innych substancji i zachowań uzależniających). Oto główne grupy problemów:

1. **Szkody doznawane przez osoby uzależnione od alkoholu.**
2. **Szkody zdrowotne osób dorosłych nadużywających alkoholu.**
3. **Szkody występujące u młodzieży nadużywającej alkoholu.**
4. **Przemoc domowa i inne szkody w rodzinie z problemem alkoholowym.**
5. **Alkoholowa dezorganizacja środowiska pracy.**
6. **Przestępstwa i wykroczenia osób nietrzeźwych.**
7. **Łamanie prawa związane z handlem napojami alkoholowymi.**

W niniejszym raporcie poruszymy w większym lub mniejszym zakresie wszystkie z wymienionych wyżej problemów.

ALKOHOL W ŻYCIU DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW

ŚWIADOMOŚĆ SPOŁECZNA

Przy realizacji gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych istotne jest dotarcie z informacją do mieszkańców, a także ugruntowanie przekonania, co do skuteczności podejmowanych działań.

Pytaliśmy: „Czy wiedziałbym gdzie szukać pomocy, gdyby ktoś z moich bliskich miał problemy z alkoholem?”. Otrzymaliśmy następujące odpowiedzi:

Zdecydowanie tak	42 %
Raczej tak	20 %
Zdecydowanie nie	11 %
Raczej nie	13 %
Trudno powiedzieć	14 %

Świadczy to o dobrej orientacji mieszkańców Łomży w zakresie funkcjonowania instytucji zajmujących się rozwiązywaniem problemów alkoholowych.

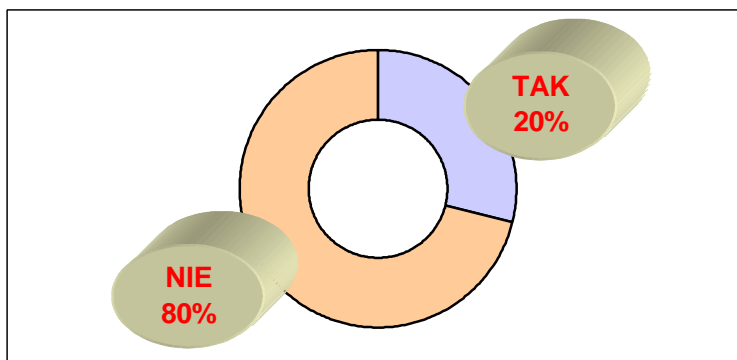
Pytaliśmy także: „Czy uważa Pan/i, że leczenie uzależnienia od alkoholu jest skuteczne i czy warto je podejmować?”. Ankietowani odpowiadali:

Zdecydowanie tak	49 %
Raczej tak	29 %
Zdecydowanie nie	10 %
Raczej nie	7 %
Trudno powiedzieć	5 %

Zdecydowana większość badanych osób wierzy w skuteczność oddziaływań terapeutycznych ukierunkowanych na pomoc ludziom uzależnionym od alkoholu.

POGLĄDY I POSTAWY WOBEC ALKOHOLU

Skala problemów alkoholowych w danym środowisku zależy w dużej mierze od poglądów, wiedzy, postaw i przekonań ludzi na temat konsumpcji alkoholu. Na pytanie: „Czy alkohol w piwie jest mniej groźny niż w wódce” odpowiedziano:

Alkohol etylowy zawarty w piwie jest tą samą substancją, co alkohol zawarty w winie i wódce. Poszczególne napoje: piwo, wino, wódka różnią się od siebie stężeniem alkoholu. Zdecydowana większość badanych ma słuszny pogląd w tej sprawie, jednakże co piąty ankietowany mieszkaniec Łomży ma odmienne zdanie.

Badano też postawy mieszkańców Łomży dotyczące zasad handlu napojami alkoholowymi. Oto rezultaty:

Większość badanych nie ma wątpliwości. Alkohol jest na pewno towarem bardzo specyficznym, zmieniającym świadomość spożywającego, uzależniającym i jego dystrybucja nie może być poddana wyłącznie prawom rynku. Poza tym nadużywanie alkoholu powoduje konsekwencje dotyczące nie tylko samego pijącego, ale również, a może głównie, jego bliskich, rodziny, dzieci. W związku z tak istotnymi skutkami społecznymi dystrybucja napojów alkoholowych a także zasady ich spożywania podlegają w większości krajów kontroli społecznej. Jednakże niepokojący jest fakt, że więcej niż co czwarty badany nie zgadza się z tym.

Na pytanie: „Czy oczekuje Pan/i od władz lokalnych działań służących ograniczeniu problemów alkoholowych” badani mówią:

Oczekuję takich działań	92 %
Nie oczekuję takich działań	8 %

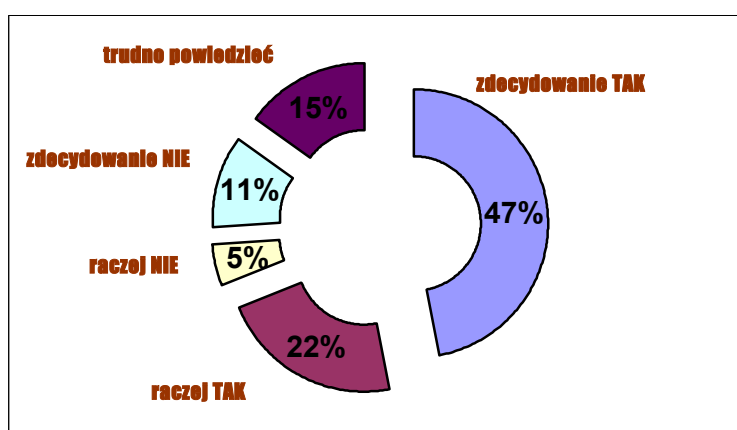
Wynika z tego bardzo istotna przesłanka:

WŚRÓD MIESZKAŃCÓW ŁOMŻY ISTNIEJE DUŻE ZROZUMIENIE DLA SPECYFIKI PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH, A TAKŻE PRZYZWOLENIE I OCZEKIWANIE BY WŁADZE SAMORZĄDOWE WŁĄCZYŁY SIĘ AKTYWNIE W ROZWIĄZYWANIE TYCH PROBLEMÓW

Zgodnie z obecnym stanem prawnym środki finansowe na rozwiązywanie problemów alkoholowych w mieście pochodzą głównie z opłat za zezwolenia na sprzedaż alkoholu. Czy mieszkańcy miasta popierają takie rozwiązanie?

Spytaliśmy: *Czy Pana/i zdaniem sprzedawcy napojów alkoholowych powinni odprowadzać do kasy miasta pieniądze na finansowanie zapobiegania alkoholizmowi, nawet gdyby przez to alkohole byłyby nieco droższe?*

Otrzymałiśmy następujące odpowiedzi:

Jak widać, badani w większości (69%) zgadzają się na istniejący obecnie system finansowania zadań w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, nawet kosztem wyższej ceny napojów alkoholowych.

Istotna jest także zasadnicza zgodność opinii w kwestii ustalenia granicy wieku legalnego nabywania napojów alkoholowych. Wszyscy z badanych wyrażają poparcie i zrozumienie dla istniejącego prawnego zakazu sprzedawania napojów alkoholowych dzieciom i młodzieży do lat 18.

Jak wynika z doświadczeń amerykańskich, podwyższenie granicy wieku uprawniającego do zakupu alkoholu do 21 lat zmniejszyło liczbę wypadków komunikacyjnych związanych z piciem alkoholu, spowodowanych przez młodych kierowców o 5% - 28%! A jak widzą to mieszkańcy Łomży?

Na pytanie: „Od jakiego wieku powinno sprzedawać się alkohol?” badani odpowiadają:

Od 14 roku życia	3 %
Od 16 roku życia	3 %
Od 18 roku życia	58 %
Od 21 roku życia	33 %

Niemal żaden z badanych nie widzi możliwości obniżenia wieku legalnego nabycia napojów alkoholowych do lat 16, natomiast duża część ankietowanych (33%) byłaby skłonna poprzeć działania zmierzające do podniesienia tej granicy

do 21 lat. Warto tu zwrócić uwagę, że adresatami ankiety nie były środowiska abstynenckie, ani osoby zajmujące się rozwiązywaniem problemów alkoholowych. Jest to dodatkowy argument za tym, że wśród mieszkańców miasta można by znaleźć poparcie dla różnorodnych działań zmierzających do ograniczenia negatywnych skutków nadużywania alkoholu.

SPOŻYCIE ALKOHOLU

Skala problemów alkoholowych a także wskaźnik uzależnień jest w dużej mierze uwarunkowany ogólnym poziomem spożycia napojów alkoholowych w danym środowisku. Relacja jest prosta: im wcześniejszy pierwszy kontakt z alkoholem, im większe spożycie alkoholu tym szerszy jest zakres problemów alkoholowych. Inną istotną determinantą skali uzależnienia jest też rodzaj spożywanego alkoholu. Chodzi tu o tzw. model picia. W pewnym uproszczeniu można powiedzieć, że w zależności od kręgu kulturowego wyróżniamy w Europie trzy takie modele:

- **anglosaski** – gdzie wśród spożywanych alkoholi dominuje piwo,
- **skandynawski** – z przewagą konsumpcji alkoholi wysokoprocentowych, głównie wódek,
- **śródziemnomorski** – z przewagą spożycia wina.

Najgroźniejszy jest drugi z tych modeli – picie mocnych alkoholi skraca drogę do uzależnienia.

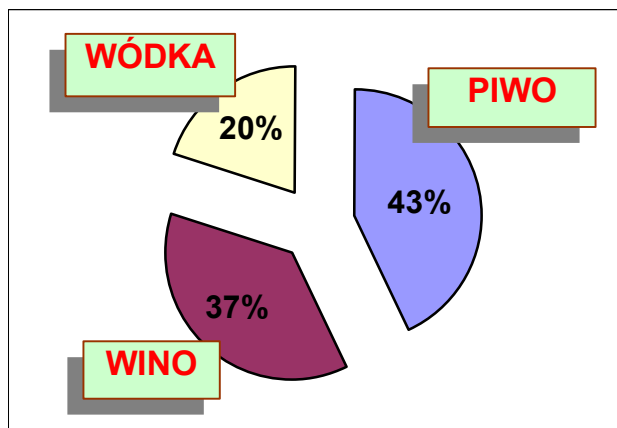
Działania związane z rozwiązywaniem problemów alkoholowych powinny więc iść w kierunku przeciwdziałania zbyt wczesnej inicjacji alkoholowej, ograniczenia spożycia napojów alkoholowych a także zmiany wzorców picia na takie, w których preferuje się trunki o niskiej zawartości alkoholu.

W skali krajowej zaobserwowano znaczące zmniejszenie spożycia alkoholu na głowę mieszkańca. Według danych GUS, jeszcze przed kilkunastu laty było to 11 litrów czystego alkoholu na jedną osobę – dziś spożycie wynosi ok. 8 litrów na osobę i od kilku lat utrzymuje się na zbliżonym poziomie. W naszych badaniach pytaliśmy: **”Ile czasu minęło, od kiedy pił/a Pan/i alkohol?”** Oto odpowiedzi:

Piłem dzisiaj	1 %
1 - 2 dni	9 %
Mniej więcej tydzień	31 %
2 tygodnie do miesiąca	18 %
Miesiąc do trzech miesięcy	19 %
Więcej niż 3 miesiące	17 %
Nie piję od kilku lat	5 %

Jak z tego wynika, sześciu na dziesięciu ankietowanych mieszkańców Łomży piła alkohol nie dłużej niż miesiąc przed okresem badania, zaś 5% deklaruje się jako abstynenci.

Na pytanie: **„Jaki alkohol pił/a Pan/i ostatnim razem?”** odpowiadano:

Mieszkańcy Łomży w sumie częściej spożywają napoje z niższą zawartością alkoholu (piwo i wino), niż wódkę. Jest to tendencja korzystna, oczywiście o ile nie wynika jedynie z bezwzględnego wzrostu spożycia piwa. Należy także wziąć pod uwagę fakt, że spożywanie wina w wielu przypadkach nie jest wynikiem ukształtowania takich preferencji, lecz jest uwarunkowane niską ceną „win” rodzimej produkcji.

Chcieliśmy się także dowiedzieć, jak otoczenie przyjmuje odmowę picia. Oto najczęściej spotykane reakcje:

zdziwienie	15 %
krytyka	2 %
podziw	1 %
wyśmiewanie	0 %
zrozumienie	45 %
odrzućenie	0 %
obojętność	34 %
usilne namawianie	20 %

Jak widać, osoby odmawiające wypicia alkoholu **nie spotykają** się z wyraźnym brakiem akceptacji ze strony środowiska. W reakcjach otoczenia dominuje zrozumienie, lub przynajmniej obojętność, zaś krytyka, wyśmiewanie, czy odrzucanie zdarza się bardzo rzadko.

W naszych badaniach interesowało nas również, w jakim **wieku dorośli dzisiaj mieszkańcy Łomży sięgnęli po raz pierwszy po alkohol**. Oto odpowiedzi:

W jakim wieku miał/a Pan/i pierwszy kontakt z alkoholem?	
W ogóle nie piłem	3 %
9 lat lub mniej	1 %
10 - 12 lat	5 %
13 - 15 lat	20 %
16 - 17 lat	26 %
18 - 21 lat	24 %
Powyżej 21 lat	19 %
Nie pamiętam	2 %

Niemal połowa badanych osób dorosłych poznała smak alkoholu będąc już osobami pełnoletnimi (lub w ogóle nie pije). Do 15 roku życia sięgnęło po alkohol 26% dorosłych.

Zaś na pytanie: „Z kim po raz pierwszy pił/a Pan/i alkohol” badani mówią:

Z kolegą	77 %
Z rodzicami	9 %
Z innym dorosłym członkiem rodziny	5 %
Z innym dorosłym	7 %
Sam	2 %

3/4 dzisiejszych dorosłych pierwszy kieliszek alkoholu wypilo z kolegą, zaś co jedenasty – z rodzicem.

SZKODY SPOŁECZNE ZWIĄZANE Z NADUŻYWANIEM ALKOHOLU

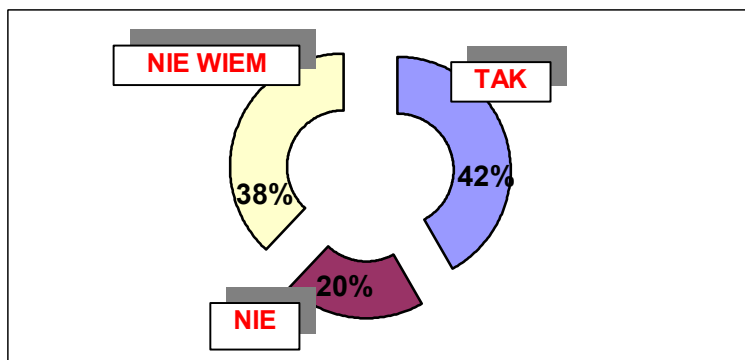
Powszechnie uważa się, że alkohol jest dla państwa źródłem poważnych dochodów. Rzeczywiście, koszty produkcji alkoholu są niewspółmiernie niskie w stosunku do ceny sprzedaży, duża część tych zysków zasila skarb państwa. Jednak jest to tylko część prawdy. Często nie dostrzega się kosztów społecznych związanych z piciem i nadużywaniem alkoholu. Naukowcy amerykańscy rozróżnili dwie kategorie kosztów ekonomicznych:

- **koszty bezpośrednie:** czyli faktycznie dokonane opłaty. Są to koszty leczenia specjalistycznego i somatycznego, utrzymanie domów opieki społecznej, koszty przestępstw, wypadków, pożarów, a także prowadzenie działalności służb administracyjnych, rządowych i lokalnych zajmujących się rozwiązywaniem problemów alkoholowych.
- **Koszty pośrednie:** są to wszelkie stracone dochody związane m. in. z przedwczesną umieralnością, utratą zdolności do pracy, pomocą ofiarom przestępstw, utrzymaniem więźniów.

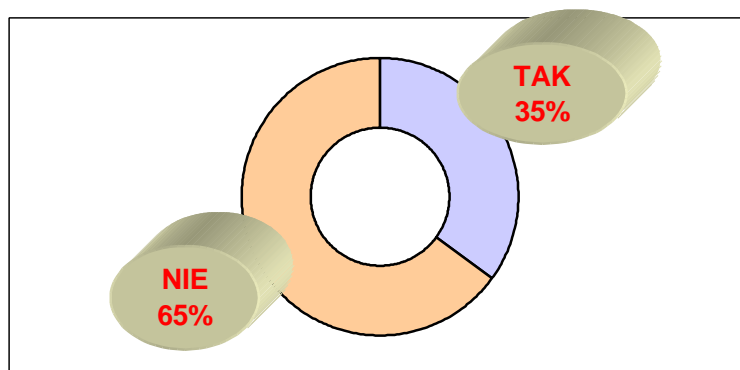
Jak podaje „VIII Raport Specjalny dla Kongresu USA” społeczne koszty nadmiernego picia są ponad 2-krotnie wyższe od zysków finansowych uzyskiwanych ze sprzedaży alkoholu. Nadmiernie pijący, w porównaniu z umiarkowanie pijącymi i abstynentami, korzystają nieproporcjonalnie dużo częściej z opieki medycznej, zwolnień chorobowych i rent. Z obliczeń Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wynika, że koszty ekonomiczne problemów alkoholowych w Polsce sięgają kwoty 24 miliardów rocznie. Ale przecież nie wszystkie straty można przeliczyć na pieniądze. Dochodzą jeszcze koszty psychologiczne dotyczące w dużej mierze ludzi żyjących w otoczeniu osób nadużywających alkoholu.

SKALA ZAGROŻENIA PROBLEMAMI ZWIĄZANYMI Z NADUŻYWANIEM ALKOHOLU

Na pytanie, czy osoby pijące alkohol w miejscu Pana/i zamieszkania stanowią szczególne zagrożenie dla bezpieczeństwa, odpowiadają:

Czterech na dziesięciu badanych uważa, że tak. W związku z powyższym chcieliśmy zobaczyć, czy mieszkańcy miasta sami doświadczali sytuacji zagrożenia. Spytałyśmy: „Czy zdarzyło się Panu/i w ostatnim okresie doznawać jakichś przykrych przeżyć związanych z nietrzeźwością w miejscach publicznych?”. Oto odpowiedzi:

Jak z tego wynika, co trzeci z badanych bezpośrednio i osobiście doświadczył nieprzyjemnych skutków nadużywania przez innych alkoholu.

ALKOHOLA MŁODZIEŻ

Alkohol jest dla ludzi, ale dla zdrowych i dorosłych
- Jerzy Melibruda

Spożywanie alkoholu przez młodzież stanowi szczególne zagrożenie – im wcześniejsza inicjacja alkoholowa tym większe prawdopodobieństwo i szybsza droga do uzależnienia. Poza tym alkohol zaburza proces dojrzewania. A z drugiej strony picie alkoholu jest dla młodych ludzi atrakcyjne, wzmacnia więź z niektórymi środowiskami rówieśniczymi – przy słabej umiejętności przewidywania konsekwencji stwarza to szczególne niebezpieczeństwo.

SYTUACJA SPOŁECZNO-BYTOWA UCZNIÓW

Jak określił/a/byś poziom zamożności swojej rodziny	
bardzo bogata	3 %
bogata	6 %
przeciętna	84 %
raczej biedna	5 %
bardzo biedna	2 %

WIEDZA O ALKOHOLU - MITY I FAKTY

Wokół zachowań alkoholowych narosło wiele mitów. Opierają się one na fałszywych przekonaniach i półprawdach. Funkcjonowanie ich w obiegu społecznym stwarza duże zagrożenia, gdyż utrudnia dostrzeżenie realnych niebezpieczeństw związanych z nadużywaniem alkoholu. Dlatego tak istotne jest dostarczanie rzetelnej wiedzy na ten temat. Młodych ludzi poproszono o ustosunkowanie się, czy stwierdzenie: „Alkohol w piwie jest inny i mniej groźny niż w wódce” jest prawdziwe czy fałszywe.

Oto odpowiedzi:

	Prawdziwe	Fałszywe
Szkoły podstawowe – kl. VI	41 %	59 %
Gimnazja – kl. III	32 %	68 %
Szkoły ponadgimnazjalne – kl. II	30 %	70 %

Odpowiedź prawidłowa brzmi oczywiście, że jest to twierdzenie fałszywe. Alkohol w piwie jest taki sam jak w wódce. W niektórych krajach ponad połowa osób uzależnionych piła przede wszystkim piwo. Upijanie się piwem i winem trwa dłużej, ale jest bardziej zwodnicze i łatwiej wciąga nowych konsumentów – młodzież i kobiety.

Świadomość tego faktu wśród uczniów szkół Łomży jest zróżnicowana. **41% uczniów klas szóstych, co trzeci z gimnazjalistów i trzech na dziesięciu uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych nie posiada na ten temat prawidłowej wiedzy.**

Następne pytanie odnosiło się do wizerunku osoby uzależnionej od alkoholu, a w zasadzie było pytaniem o najistotniejsze objawy uzależnienia.

Czy alkoholik to człowiek, który:	Szk. podst. Kl. VI	Gimnazjum kl. III	Szkoły ponadgimnazjalne kl. II
<i>Pije codziennie</i>	40 %	28 %	33 %
<i>Chodzi brudny i zaniedbany</i>	5 %	6 %	5 %
<i>Gdy zacznie pić, nie potrafi przerwać w dowolnym momencie</i>	72 %	70 %	66 %

Centralnym objawem uzależnienia od alkoholu jest utrata kontroli picia. Najbliższa prawdy jest więc odpowiedź trzecia. Pozostałe dwie cechy także mogą występować w uzależnieniu (głównie w ostatniej, najbardziej zaawansowanej fazie) jednak nie stanowią o istocie choroby alkoholowej.

Wielu uczniów we wszystkich grupach wiekowych podaje prawidłową odpowiedź, jednakże bardzo często wśród objawów alkoholizmu wymieniane jest codzienne picie, co odzwierciedla obiegowe opinie o osobach uzależnionych.

Pytaliśmy też: „**Czy uważasz, że picie alkoholu jest szkodliwe i wiąże się z dużym ryzykiem zdrowotnym?**”. Otrzymałiśmy następujące odpowiedzi:

nie ma ryzyka, lub jest bardzo małe	2 %
ryzyko jest średnie	27 %
jest duże ryzyko	62 %
nie wiem	9 %

Większość uczniów deklaruje przekonanie o do szkodliwości spożywania alkoholu.

POSTAWY MŁODZIEŻY W STOSUNKU DO ALKOHOLU

Przed podjęciem działań profilaktycznych w dziedzinie uzależnień warto jest zadać sobie pytanie, czy młodzież w ogóle dostrzega problemy wynikające z nadużywania alkoholu, a jeśli tak, to jak wysoko plasuje je w hierarchii zagrożeń. Oto tabela wyników:

Które z problemów uważasz za najważniejsze?*	
Zanieczyszczenie środowiska	22 %
Bezrobocie	54 %
Alkoholizm	52 %
Kryzys rodziny	28 %
Wzrost przestępczości	30 %
Picie alkoholu przez młodzież	40 %
AIDS	17 %
Przemoc w rodzinie	44 %
Zubożenie społeczeństwa	9 %
Przemoc i agresja na ulicach	39 %
Narkomania	40 %
Problemy mieszkaniowe/bezdomność	11 %

Jak widać z powyższych danych zarówno alkoholizm jak i narkomania znajdują się wśród czterech największych, zdaniem młodzieży, zagrożeń społecznych.

Odpowiedź na następane pytanie ma podstawowe znaczenie dla osób dorosłych: rodziców, wychowawców. Chcieliśmy zobaczyć, czy uczniowie oczekują od dorosłych akceptacji dla spożywania alkoholu przez młodzież.

Jak z tego widać, *liberalne podejście niektórych rodziców czy wychowawców w stosunku do pijącej młodzieży wcale nie koresponduje z oczekiwaniami uczniów*. Bywa ono raczej uwarunkowane chęcią przypodobania się młodym ludziom poprzez realizowanie najprostszyc, niewymagających większego wysiłku, recept.

Dalej pytaliśmy, czy zdaniem badanych **powinien być prawnie ustalony zakaz sprzedaży alkoholu dzieciom i młodzieży**, oraz, na jakim poziomie powinna być ustalona granica wiekowa:

Od jakiego wieku powinno się sprzedawać alkohol	
Bez ograniczeń	1 %
Od 12 lat	2 %
Od 14 lat	2 %
Od 16 lat	14 %
Od 18 lat	63 %
Od 21 lat	18 %

Z otrzymanyc rezultatów wynika, że zdecydowana większość uczniów szkół Łomży (99%) jest przekonana o konieczności istnienia ograniczeń wiekowych dla legalnego kupowania alkoholu.

Ośmiu na dziesięciu uczniów nie widzi potrzeby obniżenia wiekowej granicy legalnej sprzedaży alkoholu.

Co szósty z ankietowanych uważa nawet, że powinna być ona podniesiona z 18 do 21 lat

W kontekście otrzymanyc wyników warto wiedzieć, że jak wynika z doświadczeń amerykańskich, próby obniżenia granicy wiekowej owocowały radykalnym wzrostem wypadków drogowyc, których przyczyną był alkohol, w grupach, których dotyczyła zmiana, zaś podniesienie granicy wieku wpływało na zmniejszenie wypadkowości. Wykazano także, że podniesienie granicy wieku zawsze powoduje gwałtowne obniżenie ogólnego spożycia alkoholu w całej grupie wiekowej podlegającej ograniczeniom prawnym.

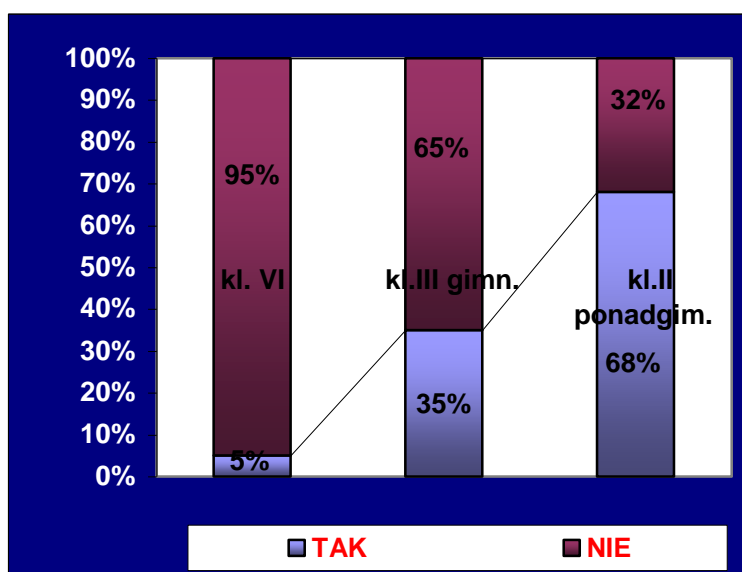
SKALA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH - ZACHOWANIA ALKOHOLOWE

Przy obserwowanym obecnie w kraju spadku spożycia alkoholu na jednego mieszkańca istnieje jednocześnie tendencja odwrotna dotycząca alkoholu wśród młodzieży. Obniża się wiek inicjacji alkoholowej, zanikają postawy abstynenckie, coraz więcej ludzi ma kontakt z alkoholem i to wcale nie sporadyczny.

Statystyki ogólnokrajowe mówią:

- 70% - 85% dzieci ze szkół podstawowych piło już alkohol (w tym 20% 11-latków). Od połowy lat 80-tych w grupie 15-latków odnotowano prawie trzykrotny spadek liczby abstynentów (obecnie 10%)
- wiek inicjacji alkoholowej wynosi obecnie 11 – 12 lat
- zacierają się różnice pomiędzy chłopcami i dziewczętami w częstoci podejmowania prób picia alkoholu. Do picia wina przyznaje się 44% 15-letnich chłopców i 42% 15-letnich dziewcząt. Do picia wódki przyznaje się 53% 15-letnich chłopców i 39% 15-letnich dziewcząt.
- połowa dorosłych Polaków uważa, że picie alkoholu przez młodzież jest poważnym problemem społecznym (zaraz za bezrobociem i spadkiem stopy życiowej)

Zobaczmy, co ankietowani mówią na temat swoich własnych zachowań alkoholowych. Na pytanie: „Czy w ciągu ostatnich 30 dni piłeś jakiś napój alkoholowy” odpowiadają:

Okres 30 dni przed badaniem przyjmuje się za wskaźnik względnie częstego używania napojów alkoholowych.

5% UCZNIÓW KLAS VI, CO TRZECI Z UCZNIÓW KLAS III GIMNAZJUM ORAZ 2/3 UCZNIÓW II KLAS SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH SPOŻYWAŁO ALKOHOL W MIESIĄCU POPRZEDZAJĄCYM BADANIE.

Jak to wygląda w porównaniu z danymi z badań ogólnopolskich i badań w innych miastach?

Porównanie dla 15-latków:

ŁOMŻA Kl. III gimnazjum	Wynik badań ogólnopolskich ESPAD – 2011 r.	Najniższy wynik uzyskany w naszych badaniach w innych gminach	Najwyższy wynik uzyskany w naszych badaniach w innych gminach
35%	58%	13%	80%

Porównanie młodzieży starszej:

ŁOMŻA Kl. II ponadgimnazjalnych	Wynik badań ogólnopolskich ESPAD – 2011 r.	Najniższy wynik uzyskany w naszych badaniach w innych gminach	Najwyższy wynik uzyskany w naszych badaniach w innych gminach
68%	74%	31%	88%

Porównanie młodzieży klas VI szkół podstawowych:

ŁOMŻA Kl. VI szkół podstawowych	Najniższy wynik uzyskany w naszych badaniach w innych gminach	Najwyższy wynik uzyskany w naszych badaniach w innych gminach
5%	0%	53%

Interesowaliśmy się w związku z tym, jakie rodzaje alkoholu preferuje młodzież. Spytaliśmy, jaki napój alkoholowy pili w ostatnim miesiącu*.

	Szkoły podst. kl. VI	Gimnazjum kl. III	Szk. ponadgimn. kl. II
PIWO	68 %	59 %	52 %
WINO, KOKTAIL	26 %	23 %	20 %
WÓDKA, LIKIER	6 %	18 %	28 %

*Wskazany odsetek odnosi się do tych uczniów, którzy mieli kontakt z alkoholem w ostatnich 30 dniach przed badaniem.

Suma procent może być większa od 100, gdy uczniowie spożywają więcej niż jeden rodzaj alkoholu.

Jak widać, najpopularniejszym napojem alkoholowym wśród uczniów szkół Łomży jest piwo. Można na to patrzeć z dwóch stron. Piwo stanowi niewątpliwie mniejsze zagrożenie wczesnym uzależnieniem niż wino, czy wódka. Jednakże tendencja ta świadczyć może (i niejednokrotnie świadczy) o traktowaniu przez młodzież (i nie tylko przez młodzież) piwa, nie jako alkoholu, lecz jako niegroźnego napoju orzeźwiającego. Jest to bardzo niepokojąca tendencja.

Następne pytanie brzmiało: „Ile razy w życiu zdarzyło ci się upić napojem alkoholowym” i otrzymaliśmy następujące odpowiedzi:

Ile razy zdarzyło ci się upić napojem alkoholowym	Szk. Podst. VI kl.	Gimnazja III kl.	Szkoły ponadgimnazj. II kl.
ani razu	92 %	66 %	40 %
1-2 razy	6 %	14 %	31 %
3-5 razy	2 %	11 %	15 %
6-10 razy	0 %	0 %	5 %
ponad 10 razy	0 %	9 %	9 %
Łącznie upiło się	8 %	34 %	60 %

Co trzynasty z szóstoklasistów, 1/3 uczniów klasy III gimnazjum oraz sześciu na dziesięciu uczniów klas drugich szkół ponadgimnazjalnych było już pijanych.

Jak to wygląda na tle innych gmin (dla 15-latków)?

ŁOMŻA Kl. III gimnazjum	Wynik badań ogólnopolskich ESPAD – 2011 r.	Najniższy wynik uzyskany w naszych badaniach w innych gminach	Najwyższy wynik uzyskany w naszych badaniach w innych gminach
34%	49%	17%	81%

Porównanie młodzieży starszej:

ŁOMŻA Kl. II ponadgimnazjalnych	Wynik badań ogólnopolskich ESPAD – 2011 r.	Najniższy wynik uzyskany w naszych badaniach w innych gminach	Najwyższy wynik uzyskany w naszych badaniach w innych gminach
60%	70%	29%	95%

Porównanie młodzieży klas VI szkół podstawowych:

ŁOMŻA Kl. VI szkół podstawowych	Najniższy wynik uzyskany w naszych badaniach w innych gminach	Najwyższy wynik uzyskany w naszych badaniach w innych gminach
8%	0%	46%

Jak wynika z badań ogólnopolskich w szybkim tempie obniża się również wiek inicjacji alkoholowej. Poniższa tabela przedstawia, jak to wygląda w szkołach Łomży.

W jakim wieku po raz pierwszy spróbowałeś alkoholu	Szkoła podst. VI kl.	Gimnazjum III kl.	Szk. ponadgimn. II kl.
Nie pitem jeszcze alkoholu	63 %	33 %	8 %
mniej niż 9 lat	20 %	5 %	8 %
10 – 12 lat	15 %	15 %	9 %
13 – 15 lat	0 %	40 %	37 %
16-18 lat	Nie dotyczy	2 %	33 %
Nie pamiętam	2 %	5 %	5 %
Nie pitem jeszcze alkoholu <i>(ogólnopolskie badania ESPAD-2011 r.)</i>	X	13 %	5 %

Wielu badanych uczniów szkół Łomży z wszystkich grup wiekowych miało już swoje pierwsze kontakty z alkoholem. Nierzadko poniżej 12-go roku życia.

Zobaczmy teraz, dlaczego młodzi ludzie piją.

Naciski otoczenia	33 %
Chęć poczucia się dorosłym	35 %
Chęć zabawienia się	52 %
Ucieczka od problemów	27 %
Relaks	20 %
Ciekawość	33 %
Obawa przed odrzuceniem	11 %
Chęć wyróżnienia się	19 %
Smutek	9 %
Nuda	17 %

Niepokojącym zjawiskiem jest fakt, iż alkohol coraz częściej służy jako antidotum na smutki i problemy życiowe. Nie pozwala to młodemu człowiekowi realnie zmierzyć się z trudnymi sytuacjami i skraca drogę do uzależnienia. Jak wynika z powyższej tabeli, ważnymi motywami sięgnięcia przez młodego człowieka po alkohol jest próba ucieczki od problemów, smutek i nuda.

Uczniowie często nie potrafią także poradzić sobie z namowami i naciskami otoczenia. Wynika stąd konieczność przeprowadzania programów profilaktycznych, w których młodzi ludzie uczą się mówić „NIE”.

W okresie dorastania młodzi ludzie stają się bardziej niezależni od rodziców, większy wpływ na ich zachowanie mają grupy rówieśnicze. W tym też czasie zaczynają się kształtować postawy wobec alkoholu. Czy rówieśnicy mają destrukcyjny wpływ na kształtowanie tych postaw? Spyaliśmy uczniów: „**Jakie w twoim środowisku są najczęstsze reakcje na odmowę wypicia alkoholu?**”.

Oto odpowiedzi:

	Szk. podst. i gimnazjum	Szkoły ponadgimn.
zdziwienie	28 %	53 %
krytyka	8 %	11 %
podziw	3 %	6 %
zrozumienie	22 %	31 %
odrzućenie	6 %	3 %
obojętność	21 %	11 %
usilne namawianie	15 %	12 %
wyśmiewanie	5 %	0 %
nie wiem	33 %	5 %

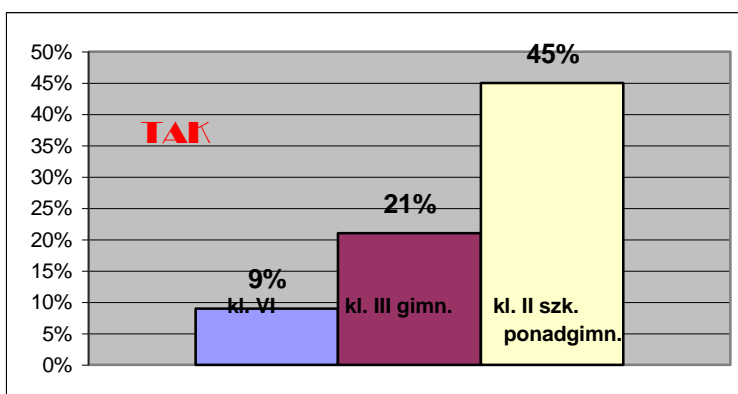
Jak widać, nie do końca prawdziwe jest przekonanie, że niepijący młody człowiek odmawiający wypicia alkoholu nie będzie akceptowany przez rówieśników. Czasami jest to tylko wygodna wymówka. Odrzućenie, w przypadku odmowy picia, nie jest wcale najczęstszym zachowaniem rówieśników. Wielu z ankietowanych jako podstawową reakcję ze strony kolegów podaje zrozumienie, lub przynajmniej obojętność (a czasem nawet podziw). Nierzadko odmowa wypicia powoduje reakcję usilnego namawiania. Dlatego tak istotna jest realizacja nowoczesnych programów profilaktycznych, gdzie duży nacisk kładzie się na ćwiczenie umiejętności powiedzenia „NIE”.

1/ Częstymi reakcjami na odmówienie napicia się jest zrozumienie lub przynajmniej obojętność.
2/ Odrzućenie i wyśmiewanie z tego powodu nie są najczęstszymi reakcjami.
3/ Czasami odmowa wypicia powoduje reakcję usilnego namawiania. Dlatego tak istotna jest realizacja nowoczesnych programów profilaktycznych, gdzie duży nacisk kładzie się na ćwiczenie umiejętności powiedzenia „NIE”.

SZKODY SPOŁECZNE

Spożywanie alkoholu przez młodzież przyczynia się do nasilenia zachowań aspołecznych, osłabia hamulce moralne, pobudza agresję. Alkohol jest główną przyczyną zgonów i inwalidztwa wśród ludzi młodych. Coraz częściej uczniowie widziani są w stanie nietrzeźwym, trafiają też do izb wytrzeźwień.

Pytaliśmy młodych ludzi: „Czy uczestniczyłeś w kłótni, sprzeczce lub bójce z powodu alkoholu? Oto odpowiedzi:

Jak widać, co jedenasty szóstoklasista, co piąty uczeń III klasy gimnazjum i niemal połowa uczniów szkół ponadgimnazjalnych potwierdza występowanie tego typu incydentów.

POSTAWY DOROSŁCH A PICIE ALKOHOLU PRZEZ MŁODZIEŻ

Wiedza na temat alkoholu, jego działania, funkcji społecznych, czy niebezpieczeństw związanych z jego nadużywaniem kształtuje się już od wczesnego dzieciństwa. W okresie dzieciństwa i dojrzewania formują się także postawy i przekonania związane z alkoholem. Niezwykle istotną rolę w kształtowaniu tych poglądów pełnią rodzice, później wychowawcy i inne dorosłe osoby z otoczenia. Zobaczmy, z jakimi wzorcami postępowania stykała się i styka nadal młodzież. Na pytanie: „Z kim po raz pierwszy piłeś alkohol”^{*} uczniowie odpowiedzieli:

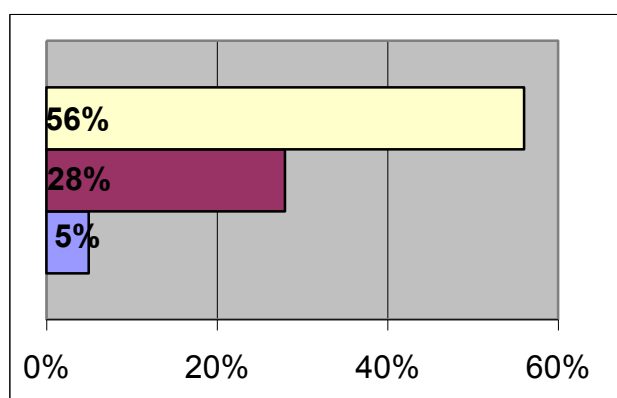
Z kolegą	71 %
Z rodzicami	12 %
Z innym dorosłym członkiem rodziny	9 %
Z innym dorosłym	5 %
Sam	3 %

^{*}Podane liczby odnoszą się tylko do tych osób, które miały już kontakt z alkoholem.

W co czwartym przypadku osobami, które po raz pierwszy poczęstowały młodego człowieka alkoholem, byli dorośli (najczęściej rodzice).

Czynnikiem sprzyjającym alkoholizacji młodzieży jest nieprzestrzeganie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, szczególnie w zakresie art. 15 pkt 2 mówiącego o zakazie sprzedaży alkoholu osobom do lat 18. Taka postawa sprzedawców, oprócz bezpośrednich szkód wynikających z zakupu i spożywania alkoholu przez młodzież, stwarza wrażenie przyzwolenia dorosłych na picie przez młodych ludzi napojów alkoholowych.

Aby zbadać skalę tego problemu zadaliśmy uczniom pytanie: **Czy kiedyś samodzielnie kupiłeś alkohol”.**

Jak widać, zakup alkoholu nie stwarza dla młodzieży gimnazjalnej większych problemów.

Interesujące wydawało się również pytanie, gdzie uczniowie spożywają zakupiony alkohol, czy kryją się przed dorosłymi, czy też nie mają takiej potrzeby.

Gdzie ostatni raz piłeś alkohol ?	Klasa VI	Gimnazjum kl. III	Szk. ponadgimn. kl. II
w szkole (internacie)	0 %	0 %	2 %
u siebie w domu	58 %	31 %	29 %
na dyskotecę	2 %	5 %	15 %
u kogoś w domu	36 %	21 %	19 %
w kawiarni, pubie	0 %	9 %	11 %
w parku (na łące)	0 %	4 %	2 %
pod sklepem	0 %	0 %	1 %
w innym miejscu	4 %	30 %	21 %

Odpowiedzi odnoszą się, oczywiście, tylko do osób, które miały już kontakt z alkoholem. Jak jednak wynika z analizy danych, wielu młodych konsumentów alkoholu najchętniej jako miejsce picia wybiera dom (swoją, lub kolegów). Powstaje pytanie – gdzie w tym czasie są rodzice. Młodzież starszych klas chętnie korzysta też z lokali publicznych (kawiarnie, puby, dyskoteki), co nie może dziać się bez przyzwolenia ich właścicieli. Jest to istotna wskazówka dla służb porządkowych, gdzie należy wzmocnić kontrolę, aby nie dochodziło do łamania ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

MŁODZIEŻ A NARKOTYKI

POGLĄDY I POSTAWY WOBEC NARKOTYKÓW

Zapytaliśmy: „Czy narkomana powinno się?”:

Leczyć	79 %
Karać sędownie	18 %
Nie podejmować żadnych działań	3 %

Zdecydowana większość badanych uczniów uznaje, że narkomanów powinno się leczyć, lecz opcja karania ma też dosyć dużo zwolenników, bo 18%.

Następnie zapytaliśmy: „Czy powinno się karać za”:

Produkcję narkotyków	71 %
Handel narkotykami	75 %
Zażywanie narkotyków	40 %
Posiadanie narkotyków	41 %

Zdaniem największej części uczniów, karane powinny być produkcja i handel narkotykami.

Dalej pytaliśmy:

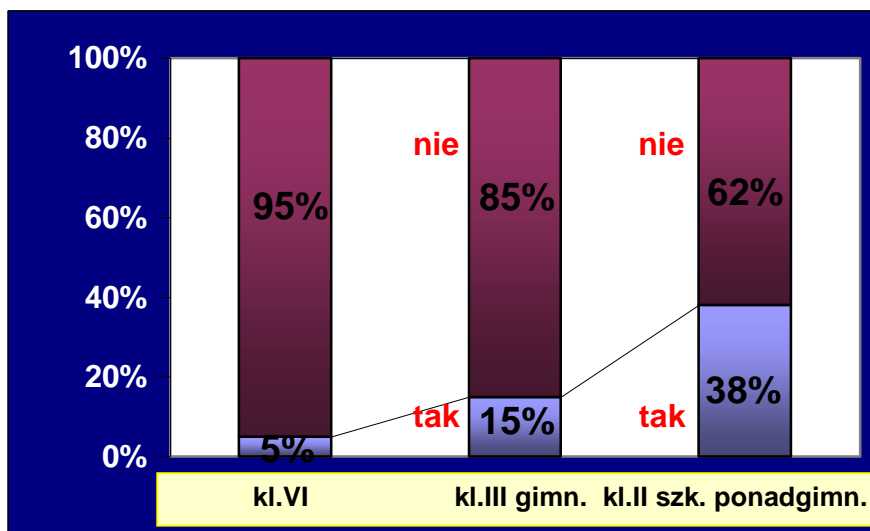
„Czy uważasz, że zażywanie narkotyków jest szkodliwe i wiąże się z dużym ryzykiem zdrowotnym?”. Otrzymałiśmy następujące odpowiedzi:

nie ma ryzyka, lub jest bardzo małe	1 %
ryzyko jest średnie	5 %
jest duże ryzyko	89 %
nie wiem	5 %

Większość uczniów jest przekonana co do szkodliwości zażywania narkotyków.

KONTAKT ZE ŚRODKAMI ODURZAJĄCYMI OCENA SKALI PROBLEMU

Kolejnym badanym przez nas obszarem był osobisty stosunek uczniów do narkotyków. Oto odpowiedzi na pytanie: „Czy kiedykolwiek miałeś kontakt z jakimiś środkami odurzającymi”.

Co dwudziesty szóstoklasista, co siódmy uczeń III klasy gimnazjum i 38% uczniów II klas szkół ponadgimnazjalnych przyznaje się do kontaktów ze środkami odurzającymi.

Jakie środki są najczęściej zazywane przez uczniów? Dla porównania podajemy wyniki badań ogólnopolskich ESPAD (J.Sierosławski – 2012 r.) w grupie wiekowej 15-16-latków i młodzieży starszej.

Rodzaj środka	Klasa	Szkoły podstawowe kl. VI	Gimnazjum Kl. III		Szkoły ponadgimn. Kl. II	
			ŁOMŻA	ESPAD-2011r. (ogólnopolskie)	ŁOMŻA	ESPAD-2011r. (ogólnopolskie)
środki nasenne bez wiedzy lekarza		2 %	3 %	15 %	11 %	17 %
środki wziewne (klej budapren, rozpuszczalnik)		0 %	1 %	9 %	4 %	6 %
marihuana lub haszysz		3 %	10 %	24 %	15 %	37 %
amfetamina		0 %	3 %	5 %	3 %	8 %
ecstasy		0 %	0 %	3 %	0 %	5 %
heroina		0 %	0 %	1 %	0 %	1 %
kokaina		0 %	0 %	3 %	0 %	3 %
relewin*		0 %	0 %	2 %	0 %	2 %
LSD lub inne halucynogeny		0 %	2 %	3 %	4 %	3 %
inne		2 %	3 %	-	5 %	-

* W ankietach szkolnych umieszczono nazwę nieistniejącego narkotyku o nazwie relewin. Traktowano to jako test prawdziwości. Ankiety osób, które przyznawały się do przyjmowania tego „narkotyku” traktowane są jako niewiarygodne i nie są uwzględniane w opracowywaniu wyników badań.

Najczęściej używanym środkiem odurzającym jest marihuana. Towarzyszy często temu powszechne przekonanie młodych ludzi o małej szkodliwości tej substancji. Nie jest to prawdą, a większość osób biorących groźniejsze środki odurzające zaczynała właśnie od tzw. „miękkich narkotyków” (haszyszu i marihuany).

Warto zwrócić uwagę także na zażywanie środków wziewnych (kleje, rozpuszczalniki). One także często mają wśród uczniów opinię środków bezpiecznych, co jest bardzo dużym nieporozumieniem. Wdychane opary działają bezpośrednio na tkankę mózgową doprowadzając do zniszczenia kilkuset tysięcy komórek nerwowych. Wdychanie tych środków może skończyć się śmiercią na skutek uduszenia lub niewydolności serca.

Bardzo istotną sprawą jest pytanie o częstotliwość kontaktów z narkotykami.

<i>Czy miałeś kontakt ze środkami odurzającymi:</i>	Szk. podst. VI kl.	Gimnazjum III kl.	Szk. ponadgimn. II kl.
Kiedykolwiek	5 %	15 %	38 %
W ciągu ostatnich 12 miesięcy	2 %	10 %	29 %
W ciągu ostatnich 30 dni	0 %	10 %	11 %

DOSTĘPNOŚĆ ŚRODKÓW ODURZAJĄCYCH

Chcieliśmy się dowiedzieć jaka jest, zdaniem uczniów, dostępność do narkotyków, ponieważ ma ona bardzo istotny wpływ na sięganie po te substancje.

Zapytaliśmy: „Czy twoim zdaniem dostęp do narkotyków jest”:

Zdecydowanie łatwy	16 %
Raczej łatwy	22 %
Zdecydowanie trudny	21 %
Raczej trudny	9 %
Nie wiem	32 %

Na pytanie: „Gdzie według ciebie najłatwiej można kupić narkotyki?” młodzi ludzie podają, że:

Nie znam takich miejsc	53 %
Ulica, park	11 %
Szkoła	3 %
Dyskoteka, pub	22 %
Mieszkanie dealera	14 %
Inne miejsca	3 %

Jak z tego widać, młodzi ludzie mają przekonanie, że w narkotyki można najprędzej zaopatrzyć się na dyskotece czy w pubie, ale kupno środka odurzającego w innych miejscach też nie nastręcza trudności.

Ponad połowa uczniów nie zna takich miejsc. Są to odpowiedzi pozytywnie diagnostyczne – świadczą o tym, że ta część uczniów nie jest prawdopodobnie zainteresowana dostępem do substancji psychoaktywnych.

Chcieliśmy się także zorientować jakie są osobiste doświadczenia uczniów z dilerami narkotyków. Zapytaliśmy, **czy uczniowie spotkali osobę, która rozprowadza narkotyki:**

a/ w szkole:

	Szk. podst. VI kl.	Gimnazjum III kl.	Szk. ponadgimn. II kl.
TAK	8 %	18 %	18 %

b/ poza szkołą:

	Szk. podst. VI kl.	Gimnazjum III kl.	Szk. ponadgimn. II kl.
TAK	15 %	41 %	44 %

PROBLEMY NARKOMAŃSKIE OCZYMA DOROSŁYCH

POGLĄDY MIESZKAŃCÓW NA TEMAT NARKOMANII

Zapytaliśmy: „Czy narkomana powinno się?”:

Leczyć	78 %
Karać sądownie	20 %
Nie podejmować żadnych działań	2 %

Większość badanych osób dorosłych uznaje, że narkomanów powinno się leczyć, lecz opcja karania osiąga też dosyć dużo, bo 20%.

Następnie zapytaliśmy: „Czy powinno się karać za”:

Produkcję narkotyków	71 %
Handel narkotykami	73 %
Zażywanie narkotyków	32 %
Posiadanie narkotyków	39 %

Zdaniem największej części uczniów, karane powinny być produkcja i handel narkotykami.

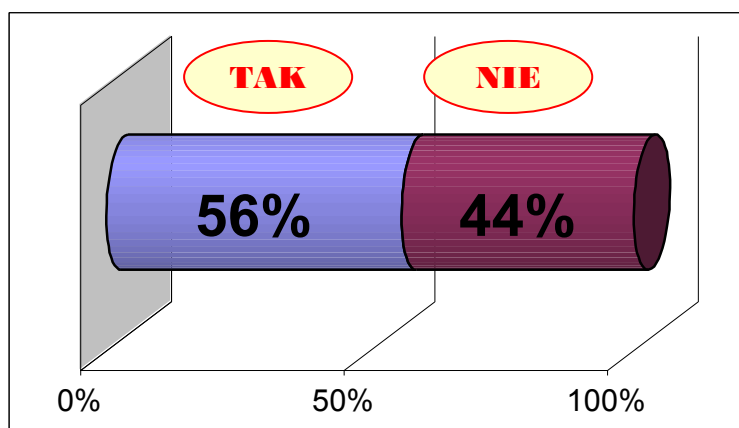
OCENA DOSTĘPNOŚCI ŚRODKÓW ODURZAJĄCYCH

Chcieliśmy się dowiedzieć jaka jest, zdaniem osób dorosłych, dostępność do narkotyków, Zapytaliśmy: „Czy Pana/i zdaniem dostęp do narkotyków jest”:

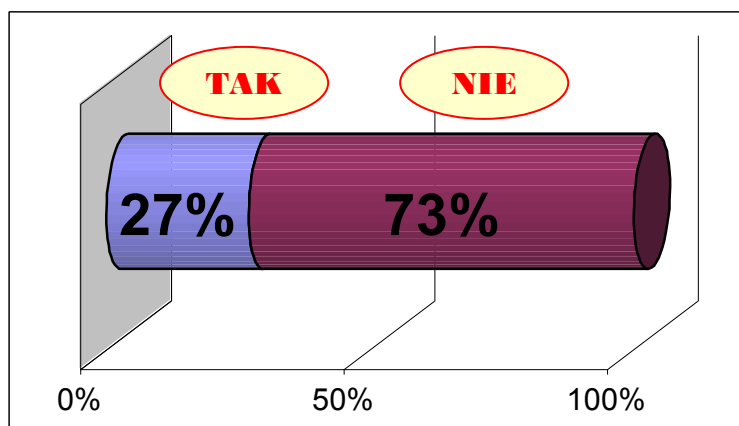
Zdecydowanie łatwy	32 %
Raczej łatwy	15 %
Zdecydowanie trudny	9 %
Raczej trudny	6 %
Nie wiem	38 %

PROBLEMY NARKOTYKOWE W OTOCZENIU OSÓB BADANYCH

„Czy spotykał/a Pan/i na terenie Łomży narkomanów (tzn. ludzi, którzy są uzależnieni od narkotyków lub używają ich regularnie w sposób destrukcyjny)?”

„Czy zna Pan/i osobiście narkomanów?”

Większość mieszkańców (56%) spotyka narkomanów na terenie Łomży. Osobistą znajomość z narkomanami potwierdza 27% badanych.

PAPIEROSY

Jak pokazują statystyki, z powodu raka płuc codziennie na świecie umiera ok. 3 tys. osób. Uważa się, że 90 proc. tych zgonów ma związek z paleniem tytoniu, które poza tym przyczynia się do co najmniej 18 innych nowotworów złośliwych.

Pytaliśmy osobiste doświadczenia uczniów z wyrobami tytoniowymi:

Czy palisz papierosy?	Szk. podst. VI kl.	Gimnazjum III kl.	Szkoły ponadgimnazj. kl. II
wcale nie palę	88 %	72 %	67 %
palę okazjonalnie	7 %	9 %	17 %
palę 1-5 papierosów dziennie	5 %	9 %	2 %
palę więcej niż 5 papierosów dziennie	0 %	10 %	14 %

88% uczniów klasy VI, 72% gimnazjalistów oraz 67% uczniów klas II szkół ponadgimnazjalnych nie pali papierosów.

Chcieliśmy sprawdzić, co młodzi ludzie sądzą o szkodliwości palenia.

„Czy uważasz, że palenie papierosów jest szkodliwe i wiąże się z dużym ryzykiem zdrowotnym?”. Otrzymaaliśmy następujące odpowiedzi:

nie ma ryzyka, lub jest bardzo małe	4 %
ryzyko jest średnie	18 %
jest duże ryzyko	67 %
nie wiem	11 %

Większość uczniów jest przekonana co do szkodliwości palenia papierosów.

DOPALACZE

W naszych badaniach chcieliśmy także przyjrzeć się problemowi dopalaczy. Zapytaliśmy uczniów:

odpowieź TAK	Kl. VI	Kl. III gimnazjum	Kl. II szkół ponadgimn.
Czy wiesz gdzie można kupić dopalacze?	11 %	31 %	35 %
Czy uważasz, że dostęp do dopalaczy jest łatwy?	24 %	28 %	41 %
Czy miałeś kiedykolwiek kontakt z dopalaczami (zażywanie)?	2 %	6 %	9 %
Czy miałeś kontakt z dopalaczami w ciągu ostatnich 30 dni?	0 %	2 %	2 %

Młodzież ma dosyć dobrą orientację odnośnie rynku dopalaczy, natomiast kontakty z tymi substancjami mają charakter raczej sporadyczny.

Chcieliśmy sprawdzić, co młodzi ludzie sądzą o szkodliwości zażywania dopalaczy. „Czy uważasz, że używanie dopalaczy jest szkodliwe i wiąże się z dużym ryzykiem zdrowotnym?”. Otrzymaliśmy następujące odpowiedzi:

nie ma ryzyka, lub jest bardzo małe	3 %
ryzyko jest średnie	16 %
jest duże ryzyko	71 %
nie wiem	10 %

Większość uczniów jest przekonana o szkodliwości zażywania dopalaczy.

UZALEŻNIENIA BEHAWIORALNE (NIECHEMICZNE)

Oprócz uzależnień związanych z zażywaniem substancji psychoaktywnych istnieje też grupa tzw. uzależnień behawioralnych. Mówimy o nich wówczas, gdy normalne czynności życiowe (jedzenie, praca, zakupy, korzystanie z Internetu i inne) nabierają charakteru wewnętrznego przymusu. Dochodzi do utraty kontroli sytuacji a w konsekwencji do destrukcji życia.

Objawy uzależnień behawioralnych opisywane są w zasadzie analogicznie do objawów uzależnień od substancji, jednak pomiędzy tymi uzależnieniami istnieją pewne różnice:

- *Uznaje się, że uzależnienia chemiczne mają przeważnie groźniejsze skutki dla zdrowia fizycznego człowieka.*
- *W przypadku uzależnień behawioralnych nie ma potrzeby poprzedzania leczenia wcześniejszą detoksykacją, czyli odtruciem organizmu*
- *Istotną sprawą, w jakiś sposób utrudniającą leczenie, jest to, iż w przypadkach uzależnień behawioralnych najczęściej nie da się zachować całkowitej abstynencji od czynnika uzależniającego – człowiek zmuszony jest jeść, a także robić zakupy, pracować czy też korzystać z Internetu.*

HAZARD

Według szacunków CBOS uzależnionych od hazardu jest ok. 1 milion Polaków. Jak pokazuje raport Funduszu Rozwiązywania Problemów Hazardowych przygotowanego przez Fundację CBOS w 2013 r. ponad jedna piąta respondentów (23, 5 proc.) grała w gry na pieniądze.

Pytania dotyczące hazardu zadawaliśmy osobom dorosłym.

ODPOWIEDŹ TAK	
Granie w gry hazardowe, tj. takie, gdzie stawia się pieniądze i można je wygrać	13 %
Potrzeba stawiania coraz większych pieniędzy	5 %

13% badanych brało udział w grach hazardowych. U części z nich (5%) przyjmuje to formę zachowań problemowych (potrzeba stawiania coraz większych sum).

Chcieliśmy się także zorientować, które z form hazardu są najpopularniejsze

ODPOWIEDŹ TAK*	
Gry polegające na wysyłaniu płatnych SMS-ów	25 %
Automaty, salony gier	39 %
Zakłady bukmacherskie (Totomix, STS)	21 %
Gry na pieniądze przez Internet	15 %

*Wskazany odsetek odnosi się do tych osób, które przyznały się do uprawiania hazardu.

Jednocześnie 11% badanych dorosłych mieszkańców Łomży ma w swoim bliskim otoczeniu osobę, którą uważa za uzależnioną od hazardu.

KOMPUTER, INTERNET

Dzisiaj - w czasach szybkiego rozwoju techniki i automatyzacji życia, komputer i Internet są rzeczami, bez których trudno wyobrazić sobie normalne funkcjonowanie. Ogólnoświatowa sieć zapewnia szybki kontakt, przesyłanie danych na duże odległości, zapewnia także możliwość szybkiego dostępu do wielu niezbędnych informacji. Także popularne gry komputerowe dostarczają rozrywki i rozwijają wyobraźnię. Komputery i Internet mogą więc odgrywać bardzo pozytywną rolę. Należy jednak dostrzec także i ukryte niebezpieczeństwa. Zarówno gry komputerowe, jak i Internet mogą być swojego rodzaju ucieczką od problemów. Obecnie, gdy mówimy o uzależnieniach, najczęściej mamy na myśli alkoholizm, nikotynizm, czy narkomanię. Wiadomo już jednak, że podobnie destrukcyjny wpływ może mieć spędzanie czasu przy komputerze. Według danych szacunkowych amerykańskich psychologów około 5% internautów jest uzależnionych od Internetu. Natomiast Hubert Poppe austriacki specjalista od terapii uzależnień uważa iż "liczba osób uzależnionych od Internetu przekracza w niektórych państwach uprzemysłowionych liczbę uzależnionych od narkotyków pochodzących z maku i jest konieczne podjęcie kroków przeciwko tej nowej chorobie". Osoba uzależniona od komputera spędza przy komputerze lub w sieci coraz więcej czasu, ograniczając w znaczący sposób inne formy aktywności życiowej. Zachowania takie prowadzą do izolacji społecznej, skrajnego zaniedbania ważnych życiowych spraw, a także do narastających konfliktów rodzinnych i partnerskich.

W naszych badaniach chcieliśmy określić skalę zagrożeń młodzieży w tym obszarze.

	TAK
Czy pozostajesz w Internecie, lub w ogóle przy komputerze, dłużej niż pierwotnie planowałeś?	49 %
Czy używasz Internetu jako sposobu na ucieczkę od problemów lub sposobu na poprawę nastroju (w stanach bezradności, winy, lęku, depresji, apatii)?	29 %

Powyższe dane świadczą o znacznym problemie utrzymania się w zaplanowanym czasie korzystania z komputera. Niepokojące jest również powszechne używanie komputera i sieci jako sposobu ucieczki od problemów – zastępuje to w dużym stopniu naukę realnych, konstruktywnych działań.

Jednocześnie 29% badanych dorosłych mieszkańców Łomży ma w swoim bliskim otoczeniu osobę, którą uważa za uzależnioną od komputera/Internetu.

INNE UZALEŻNIENIA BEHAVIORALNE

PRACOHOLIZM

Pracoholizm jest to uzależnienie objawiające się obsesyjną i wewnętrzną potrzebą ciągłego wykonywania pracy, kosztem innych sfer życia, takich jak rodzina, sen czy też odpoczynek. Jest to w zasadzie jedyne uzależnienie, które cieszy się aprobatą społeczną. Może być też powodem do dumy dla osoby uzależnionej. Bywa interpretowane jako dowód troski o rodzinę, o dobrobyt materialny, czy też wyznacznik prestiżu społecznego.

Oczywiście długofalowo pracoholizm skutkuje wieloma negatywnymi objawami, takimi jak brak relaksu, wypoczynku, zwiększona podatność na choroby, uwiąd kontaktów społecznych i wiele innych. Coraz częściej odnotowywane są także przypadki nagłej śmierci w wyniku przepracowania.

28% badanych dorosłych mieszkańców Łomży ma w swoim bliskim otoczeniu osobę, którą uważa za uzależnioną od pracy.

ZAKUPOHOLIZM

Zakupoholizm to zachowanie, które objawia się nieustanną potrzebą kupowania różnych rzeczy, często niepotrzebnych. Czynności te powtarzają się bardzo często i osoba uzależniona traci nad nimi kontrolę. Często kompulsywne zakupy są reakcją na wydarzenia stresowe i powodują spadek napięcia emocjonalnego i poprawę samopoczucia. Jednym z objawów zakupoholizmu jest obsesyjna potrzeba ciągłego przebywania w sklepach a także obsesyjne myśli o kupowaniu nowych towarów. Brak możliwości nabycia czegoś w sklepie powoduje nieprzyjemne reakcje emocjonalne (gniew podenerwowanie). Rezultatem nieracjonalnych zakupów jest często wydawanie całych swoich oszczędności finansowych na produkty, co prowadzi do wyrzutów sumienia. Zakupoholizm, tak jak każde inne uzależnienie, traktujemy jak chorobę.

9% badanych dorosłych mieszkańców Łomży ma w swoim bliskim otoczeniu osobę, którą uważa za uzależnioną od zakupów.

DIAGNOZA PROBLEMÓW ZWIĄZANYCH Z PRZEMOCĄ

PRZEMOC W RODZINIE

DEFINICJA PRZEMOCY W RODZINIE

Zgodnie z art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180 poz. 1493 ze zm.) **przemoc w rodzinie** to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych (w rozumieniu art. 115 § 11 *Kodeksu karnego*), a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Według innej definicji, **przemoc w rodzinie, zwana też przemocą domową jest to działanie lub zaniechanie dokonywane w ramach rodziny przez jednego z jej członków przeciwko pozostałym.**

Przemoc w rodzinie charakteryzuje się tym, że:

- ❖ **Ma charakter intencjonalny**
Przemoc jest zamierzonym działaniem człowieka i ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary.
- ❖ **Siły są nierówne**
W relacji jedna ze stron ma przewagę nad drugą. Ofiara jest słabsza a sprawca silniejszy.
- ❖ **Narusza prawa i dobra osobiste**
Sprawca wykorzystuje przewagę siły, narusza podstawowe prawa ofiary (np. prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku itd.).
- ❖ **Powoduje cierpienie i ból**
Sprawca naraża zdrowie i życie ofiary na poważne szkody. Doświadczanie bólu i cierpienia sprawia, że ofiara ma mniejszą zdolność do samoobrony.

RODZAJE PRZEMOCY

Wyróżnić można kilka rodzajów przemocy. Mówimy więc o:

- ❖ **Przemocy fizycznej** – czyli działaniach wobec dziecka powodujących nieprzypadkowe urazy (stłuczenia, złamania, zasinienia itp.)
- ❖ **Przemocy psychicznej** – czyli rozmyślnych zachowaniach dorosłych wobec dzieci, nie zawierających aktów przemocy fizycznej, które powodują znaczące obniżenie możliwości prawidłowego rozwoju dziecka, w tym zaburzenia osobowości, niskie poczucie własnej wartości, stany nerwicowe i lękowe.

- ❖ *Wykorzystywaniu seksualnym* – czyli takich zachowaniach osoby dorosłej, które prowadzą do seksualnego zaspokojenia kosztem dziecka.
- ❖ *Zaniedbywaniu* – czyli niezaspokojeniu podstawowych potrzeb dziecka zarówno fizycznych jak i psychicznych.

CYKL PRZEMOCY W RODZINIE

Przemoc najczęściej nie jest jednorazowym aktem, lecz procesem, który ma tendencję do powtarzania się. Przemoc z reguły nie jest stosowana w sposób ciągły – okresy agresji przeplatają się z okresami spokoju. Towarzyszy temu pewna prawidłowość określana przez trzy fazy powtarzającego się cyklu przemocy. Są to:

1. Faza narastania napięcia

Początkiem cyklu jest zwykle stopniowy wzrost napięcia oraz nasilanie się sytuacji konfliktowych. Sprawca przemocy bywa stale poirytowany. Dochodzi do incydentów przemocowych, prowokowania kłótni z błahych powodów, obrażania, poniżania. Natomiast osoba dotknięta przemocą zachowuje się ostrożnie, by nie drażnić sprawcy. Próbuje uspokajać atmosferę, zaspokajając żądania partnera, często przyjmuje na siebie winę.

2. Faza gwałtownej przemocy

W tej fazie narastające napięcie eksploduje, następuje wybuch gniewu i wyładowanie agresji. Ta faza jest zazwyczaj brutalna i krótka. Eksplozję wywołuje zazwyczaj jakiś drobiazg. Sprawca traci kontrolę nad swoim zachowaniem. Skutkiem użytej przemocy może być pobicie, zranienie, a nawet śmierć ofiary. Po wybuchu przemocy, zarówno ofiara, jak i sprawca są w stanie szoku. To najczęściej wówczas ofiara przemocy podejmuje decyzję o szukaniu pomocy, powiadamia policję, ujawnia sytuację przed rodziną. Zaszokowany sprawca przemocy, do którego dociera co się stało, stara się zminimalizować uczynione szkody.

3. Faza miodowego miesiąca

W tej fazie sprawca staje się jakby inną osobą. Sprawca szczerze żałuje swojego postępowania, okazuje skruchę, miłość i obiecuje, że to się nigdy nie powtórzy. Próbuje znaleźć wytłumaczenie dla swoich czynów i zarzeka się, że to był wyjątkowy przypadek, który już więcej się nie powtórzy. Przynosi kwiaty, prezenty, staje się miły, dba o ofiarę i spędza z nią czas. Faza ta daje ofierze przemocy złudną nadzieję, zaczyna ona wierzyć w zapewnienia partnera, w to, że się zmienił. Wówczas często dochodzi do zaniechania działań naprawczych, do wycofania skargi. Natomiast u sprawcy, który nie uzyskał specjalistycznej pomocy, napięcie powraca i cały cykl powtarza się.

PRZEMOC DOMOWA JAKO PRZESTĘPSTWO

Przemoc domowa jest przestępstwem. Przestępstwo to znane jest w polskim kodeksie karnym jako przestępstwo znęcania się nad rodziną.

Według artykułu 207 Kodeksu karnego:

§ 1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadna ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Jeżeli czyn określony w § 1 połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 lub 2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Znęcanie się nad rodziną należy do przestępstw ściganych z urzędu, czyli organy ścigania są zobowiązane do wszczęcia postępowania, gdy istnieje uzasadnione podejrzenie, że doszło do przestępstwa. Do wszczęcia postępowania nie jest, więc wymagana skarga osoby pokrzywdzonej.

SKALA PRZEMOCY DOMOWEJ DANE OGÓLNOPOLSKIE

❖ Badania TNS OBOP – 2007 r.

Z wykonanych w 2007 r. badań wykonanych na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej przez TNS OBOP p.n. „Polacy wobec zjawiska przemocy w rodzinie” wynika, że:

- Problem przemocy w rodzinie jest zjawiskiem dostrzeganym w polskim społeczeństwie. Z uzyskanych wypowiedzi wynika, że dotyczy on średnio około połowy rodzin.
- Znaczny odsetek, bo prawie dwie trzecie (64%) Polaków zna w swoim otoczeniu, sąsiedztwie takie rodziny, o których słyszeli lub wiedzą, że dochodzi w nich do różnych form przemocy.
- Kiedykolwiek jakiegokolwiek formy przemocy od członka rodziny doświadczył więcej niż co trzeci Polak (36%).
- Najbardziej rozpowszechnioną formą przemocy jest przemoc psychiczna (31%). Rzadziej badani doświadczali przemocy fizycznej (17%), ekonomicznej (8%) oraz seksualnej (3%).
- Co piąty Polak (20%) – wedle uzyskanych deklaracji – był sprawcą przemocy wobec członków swojego gospodarstwa domowego.
- Przemoc wobec dzieci jest zjawiskiem występującym stosunkowo często. 14% respondentów żyje w gospodarstwie, w którym ofiarą przemocy było dziecko.

❖ Dane statystyczne Komendy Głównej Policji

Liczba przeprowadzonych interwencji Policji

	2005	2006	2007	2008	2009	2011	2012
Interwencje domowe ogółem	608.751	620.662	718.819	658.651	573.834	586.062	584.279
w tym dotyczące przemocy w rodzinie	96.773	96.099	81.403	86.455	81.415	83.488	70.867

Liczba ofiar przemocy domowej wg. procedury "Niebieskiej Karty"

	2005	2006	2007	2008	2009	2011	2012
Liczba ofiar przemocy domowej	156.788	157.854	130.682	139.747	132.796	134.866	113.546

POGLĄDY MIESZKAŃCÓW NA TEMAT PRZEMOCY W RODZINIE

Pomimo ogólnego w zasadzie potępienia społecznego dla zjawiska przemocy w rodzinie, w szczegółach możemy dostrzec różnice w postrzeganiu tego problemu. Jest to oczywiście uzależnione m.in. od osobistych doświadczeń życiowych, od sposobu wychowania, od ogólnych poglądów na życie. Wpływ mają również przekonania dominujące aktualnie w całym społeczeństwie, czy też w danej grupie społecznej. Są to przekonania utrwalane często z pokolenia na pokolenie i w swoim zamyśle mające stać na straży jednej z podstawowych wartości jaką jest rodzina. W naszym badaniu chcieliśmy się też przyrzeć niektórym z tych przekonań.

Chcieliśmy, aby ankietowani (*dorośli*) ustosunkowali się do następującego stwierdzenia: „**Problem przemocy domowej jest sztucznie wyolbrzymiany. Klótnie i rękoczynny zdarzają się powszechnie w wielu domach i nie ma powodu z tego robić problemu**”. Uzyskaliśmy następujące odpowiedzi:

TAK	NIE	NIE WIEM
11 %	67 %	22 %

Dorośli respondenci z reguły nie lekceważą problemu przemocy domowej i nie uważają, że jest on sztucznie wyolbrzymiany.

Badaliśmy także stosunek ankietowanych do ofiar przemocy w rodzinie. Prosimy o określenie swojego stosunku do następującego stwierdzenia:

	TAK	NIE	NIE WIEM
Ofiarom przemocy nie warto pomagać, gdyż i tak wycofają swoje zarzuty i wrócą do sprawcy	8 %	77 %	15 %

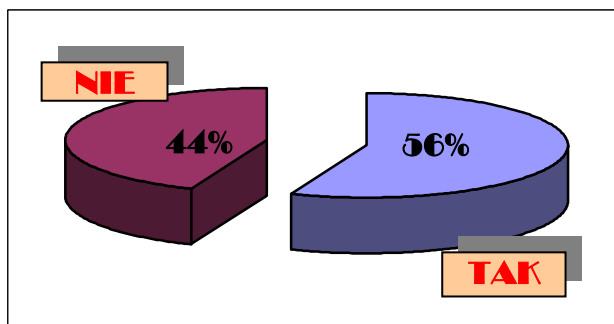
Zdecydowana większość badanych nie zgadza się z tą tezą, ale 8% badanych podziela takie przekonanie.

Nasze pytania dotyczyły również stosunków w obszarze rodzice - dzieci. Pytaliśmy:

Czy zgadza się Pan/i z następującym stwierdzeniem?	TAK	NIE
<i>Surowe traktowanie dziecka przez rodziców hartuje dziecko i pozwala mu lepiej radzić sobie z przeciwnościami losu.</i>	20 %	80 %

Jak widać, co piąty z badanych dorosłych jest zwolennikiem surowego wychowania.

Dalej zadaliśmy pytanie: „*Czy Pana/i zdaniem stosowanie kar fizycznych przez rodziców powinno być zakazane prawnie*”.

Ponad połowa dorosłych popiera pomysł prawnego zakazu stosowania kar fizycznych wobec dzieci.

SKALA PRZEMOCY DOMOWEJ OCZYMA DOROSŁYCH

Badanie skali przemocy domowej nie jest zadaniem prostym. Temat ten objęty jest pewnym tabu społecznym. Zarówno osoby doznające przemocy, jak i jej sprawcy niechętnie się do tego przyznają. Działają tutaj duże poczucie wstydu i należy zachować w sposobie badania zwiększoną delikatność. Dlatego zanim przeszliśmy do pytań wprost o doświadczenia ankietowanych, pytaliśmy o tło środowiskowe, o obserwacje innych osób, a także o zachowania konfliktowe nie mające charakteru jednoznacznie patologicznego.

„Pana/i zdaniem, orientacyjnie w ilu procentach polskich rodzin występuje zjawisko przemocy”:

0% - 20%	29 %
21% - 50%	20 %
51% - 75%	2 %
75% - 100%	0 %
Trudno powiedzieć	49 %

20% mieszkańców Łomży uważa, że zjawisko przemocy domowej występuje w 21% do 50% rodzin.

„Czy zna Pana/i w swoim otoczeniu rodziny, o których Pan/i słyszała/a lub wie, że dochodzi w nich do różnych form przemocy domowej?”

Czy są to:

1-2 takie rodziny	30 %
kilka takich rodzin	14 %
dużo takich rodzin	2 %
nie znam takich rodzin	54 %

Niemal połowa badanych zna rodziny, w których występuje przemoc domowa.

Dalej zadaliśmy pytania dotyczące zachowań przemocowych wśród badanych:

	TAK	NIE
„Czy zdarzyło się, że podczas kłótni współmałżonek stosował wobec Pana/i jakąś formę przemocy?”	9 %	91 %

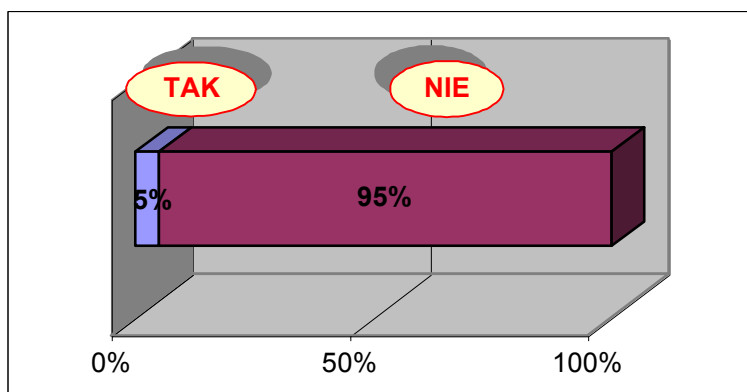
„Jeśli tak, czy była to przemoc” *

Fizyczna	20 %
Psychiczna	80 %
Seksualna	0 %

*Wskazany odsetek odnosi się do tych osób, które udzieliły odpowiedzi twierdzącej.

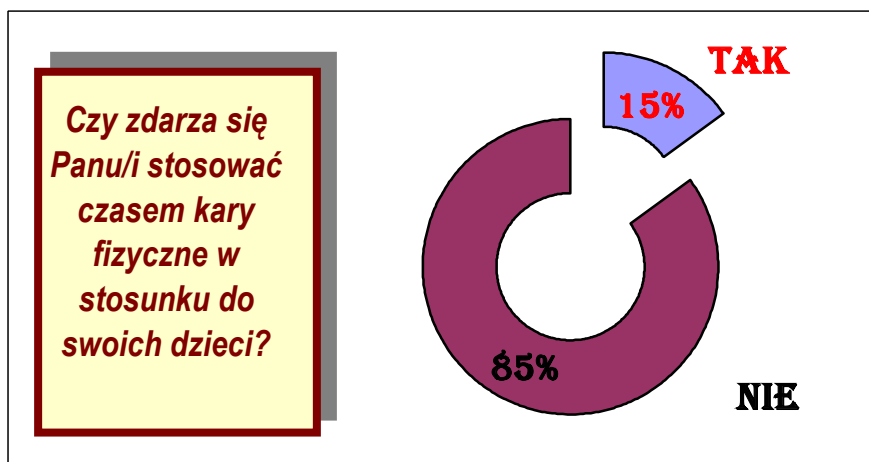
Co jedenasty badany był ofiarą przemocy ze strony współmałżonka. W większości przypadków jest to przemoc psychiczna.

„Czy zdarzyło się, że podczas kłótni stosuje Pan/i wobec współmałżonka jakąś formę przemocy”

Co dwudziesty badany przyznaje się do stosowania jakiejś formy przemocy w stosunku do współmałżonka.

Pytaliśmy też o zachowania przemocowe rodziców wobec dzieci.

Jak widać, co siódmy badany stosuje w procesie wychowania kary cielesne.

SKALA PRZEMOCY DOMOWEJ OCZYMA MŁODZIEŻY

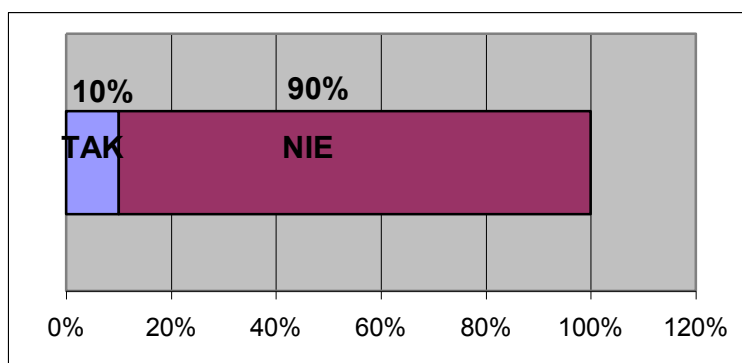
Spójrzmy jak skalę tego problemu spostrzegają uczniowie szkół Łomży.

Zapytaliśmy: „*Które z wymienionych zachowań było stosowane przez rodziców w stosunku do ciebie?*”

zaniedbywanie	5 %
wyśmiewanie	11 %
wyzwiska	22 %
groźby	8 %
poniżanie	5 %
policzkowanie	2 %
popychanie i szarpanie	5 %
bicie	5 %
szantażowanie pieniędzmi	3 %
żadne	64 %

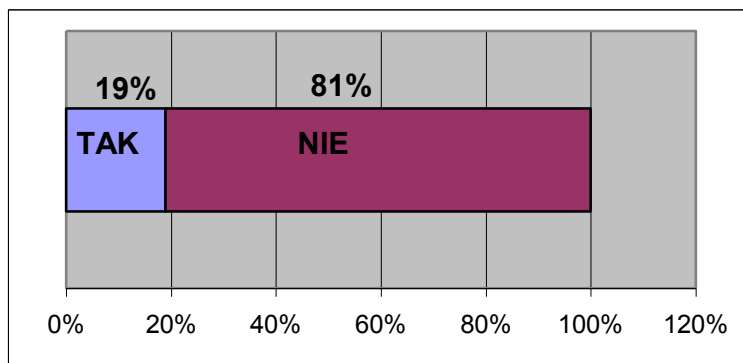
Jak widać, dzieci w domach narażone są ze strony rodziców na różnego rodzaju akty przemocy, głównie przemocy psychicznej: wyzwiska. Zdarza się także przemoc fizyczna: popychanie, szarpanie, bicie.

Spytaliśmy dalej: *Czy dostałeś kiedykolwiek od rodziców lanie, w wyniku którego doznałeś urazu (siniak, zadrapanie, itp.)?*

Co dziesiąty z badanych uczniów był karany przez rodziców w sposób niebezpieczny.

Pytaliśmy też, *czy uczniowie znają przynajmniej jedną osobę, która z błahych powodów jest karana fizycznie przez rodziców.* Oto odpowiedzi:

<i>Jeśli tak, to jest to*:</i>	
1-2 takie osoby	82 %
kilka takich osób	13 %
dużo takich osób	5 %

*Wskazany odsetek odnosi się do tych osób, które udzieliły odpowiedzi twierdzącej.

Co piąty uczeń zna w swoim otoczeniu osobę, którą rodzice karają fizycznie z nieistotnych powodów. Przeważnie są to 1-2 takie osoby.

PRZEMOC ŚRODOWISKOWA

Jak wynika z raportu Najwyższej Izby Kontroli szkoła staje się coraz mniej bezpiecznym miejscem. Część uczniów przejmując wzorce i zasady postępowania funkcjonujące w wojsku a nawet w więzieniu. Na szczęście te patologiczne zachowania nie dominują we wszystkich szkołach. Dlatego tak istotna jest diagnoza tych zjawisk na gruncie lokalnym – warto się im przyjrzeć w momencie, gdy jeszcze jest czas na stosowanie środków zapobiegawczych. Do wielu niepożądanych zdarzeń dochodzi także w środowisku rówieśniczym, na podwórku. Dlatego zadaliśmy uczniom serię pytań dotyczących tych zjawisk.

AGRESJA I PRZEMOC

Agresja nie jest tym samym co przemoc. To rozróżnienie jest o tyle istotne, że w zależności od tego, z którym zjawiskiem mamy do czynienia zależą ewentualne przyszłe działania.

Agresja polega na gwałtownym wyładowaniu emocji (złość, gniew) na innych osobach. Ważne jest, że w *przypadku agresji istnieje względna równowaga sił*. Nie możemy z góry przewidzieć zwycięzcy i każda ze stron ma szansę wygrać. Każda ze stron może przeanalizować sytuację i dobrać najkorzystniejszą taktykę rozegrania konfliktu.

W przypadku przemocy przewaga istnieje zawsze po stronie sprawcy. Ofiara jeśli podejmie walkę, zawsze przegra.

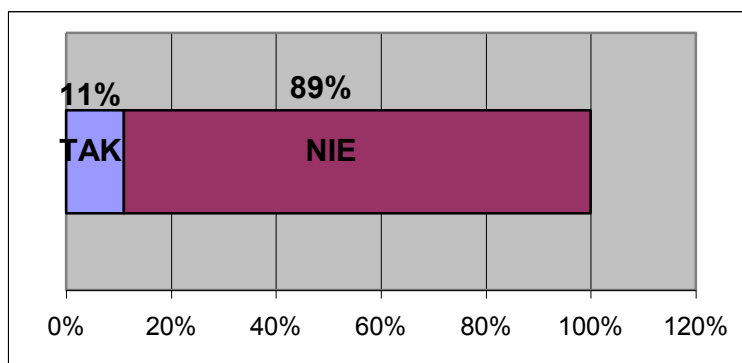
Jeśli chodzi o działania interwencyjne, to w wypadku agresji interwencja innych osób mająca charakter wyjaśniania sytuacji, negocjacji, próba pogodzenia obu stron daje szansę na przyniesienie oczekiwanego skutku, na pogodzenie. W przypadku przemocy takie działania mogą przynieść rezultat odwrotny i pogorszyć sytuację ofiary. Tu skuteczne są strategie wyrównywania sił i zapewnienia bezpieczeństwa ofierze np. poprzez zorganizowaną pomoc instytucjonalną (odizolowanie ofiary od sprawcy, interwencje policji, prokuratora).

Innym aspektem różniącym oba te zjawiska jest *incydentalny charakter agresji* oraz *dlugofalowy charakter przemocy*.

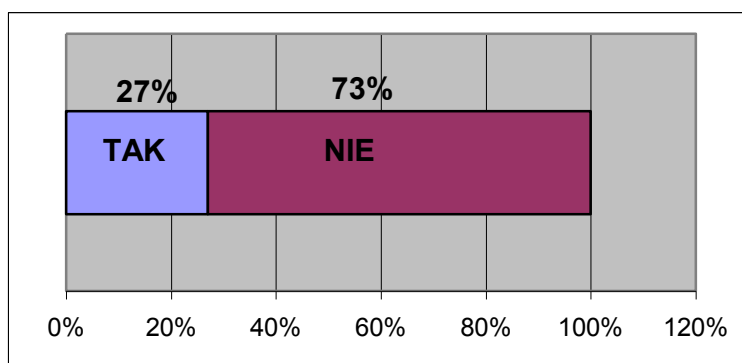
W warunkach szkolnych kłótnia kolegów i bójka w której obydwójce doznali zadrapań czy siniaków jest przykładem agresji, zaś tzw. „fala” szkolna, gdzie dochodzi do wybrania słabszej ofiary i rozłożonego w czasie znęcania się nad nią spełnia kryteria przemocy.

❖ **Zachowania agresywne:**

Spytaliśmy uczniów: „Czy uczestniczyłeś w bójce z rówieśnikami, gdzie ty byłeś osobą prowokującą awanturę”. Oto uzyskane odpowiedzi:

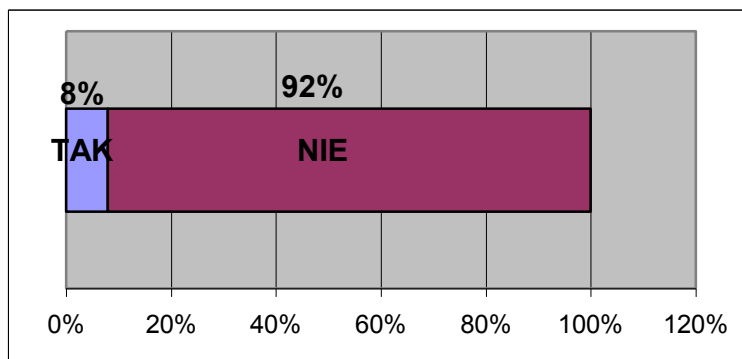
„Czy uczestniczyłeś w bójce z rówieśnikami, gdzie ty byłeś atakowany i broniłeś się”.

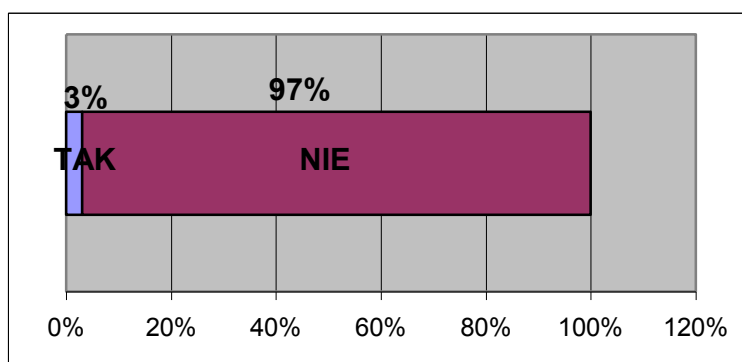
Co dziewięty z badanych uczniów prowokował bójki z rówieśnikami, zaś co czwarty z badanych młodych ludzi był przez rówieśników atakowany i zmuszany do obrony.

❖ *Zachowania przemocowe:*

„Czy byłeś prześladowany albo znęcały się nad tobą w szkole lub na podwórku osoby zdecydowanie silniejsze od ciebie, gdzie z góry było wiadomo, że nie będziesz w stanie się obronić?”

„Czy prześladowałeś albo znęcałeś się w szkole lub na podwórku nad kimś zdecydowanie słabszym od ciebie, gdzie było z góry wiadomo, że nie będzie w stanie się obronić?”

Co trzynasty z uczniów doznawał przemocy ze strony rówieśników w szkole lub na podwórku, zaś 3% przyznaje, że było sprawcami przemocy rówieśniczej.

RODZAJE ZACHOWAŃ AGRESYWNO - PRZEMOCOWYCH

	TAK	NIE
Czy byłeś kiedykolwiek przez rówieśników zmuszany do robienia czegoś, czego nie chciałeś robić?	15 %	85 %
Czy zostałeś kiedykolwiek w szkole napadnięty i okradziony?	8 %	92 %

Jak widać, co siódmy uczeń był zmuszany do robienia rzeczy niechcianych, natomiast napadnięty i okradziony został co trzynasty młody człowiek.

CYBERPRZEMOC

W naszych badaniach zajęliśmy się również zjawiskiem **cyberprzemocy**, która według jednej z najpopularniejszych definicji (ang. cyberbullying – wirtualne tyranizowanie, nękanie) jest wykorzystaniem technik informacyjnych i komunikacyjnych takich, jak e-mail, fora dyskusyjne, SMS, telefonia komórkowa, strony internetowe, do znęcania się lub prześladowania osób lub grup osób.

Spytaliśmy:

	TAK
Czy doświadczyłeś przez Internet lub SMS kogoś z takich zachowań jak wulgarnie wyzywanie, straszenie, ośmieszanie?	28 %

Dalej pytaliśmy:

Jeśli byłeś ofiarą kogoś z wyżej wymienionych zachowań, to jego autorem był:

kolega/koleżanka	53 %
znana mi osoba dorosła	7 %
osoba nieznajoma	18 %
nie wiem kto	22 %

Jak widać, co czwarty z uczniów był wulgarnie wyzywany, straszony lub ośmieszany przez internet lub SMS. Najczęściej sprawcą cyberprzemocy był ktoś z kolegów lub osoba nieznana.

IDENTYFIKACJA LOKALNEGO POTENCJAŁU

ZASOBY GMINNE

❖ **Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Łomży**

Do zadań MKRPA należy m.in. inicjowanie lokalnych działań dotyczących problematyki uzależnień, podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osób uzależnionych od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu. Komisja ma także możliwość przeprowadzania rozmów z ofiarami, sprawcami i świadkami przemocy w rodzinie, a także powiadamianiu policji lub zawiadamianiu prokuratury o popełnieniu przestępstwa znęcania się. MKRPA jest również uprawniona do zakładania Niebieskich Kart.

❖ **Centrum Informacyjne dla Rodzin z Problemem Alkoholowym w Łomży**

Do zadań Centrum Informacyjnego należy:

- motywowanie osób uzależnionych i ich rodzin do podjęcia terapii odwykowej a także udzielanie wsparcia po ukończonym leczeniu,
- rozpoznawanie przemocy w rodzinie i udzielanie stosownego wsparcia w zakresie powstrzymywania przemocy

❖ **Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Łomży**

Zgodnie z ustawą z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie do zadań Zespołu Interdyscyplinarnego należy między innymi:

- ✓ diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie oraz podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku,
- ✓ rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym.

W celu rozwiązywania problemów związanych z wystąpieniem przemocy w rodzinie Zespół Interdyscyplinarny może tworzyć grupy robocze. Do zadań grup roboczych należy w szczególności opracowanie i realizacja planu pomocy indywidualnej oraz monitorowanie sytuacji rodzin w przypadkach wystąpienia przemocy w rodzinie, a także dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań.

❖ **Organizacje pozarządowe oraz grupy samopomocowe**

- Organizacje pozarządowe stanowią istotne wsparcie dla osób uzależnionych od alkoholu i członków ich rodzin. Realizują one działania będące bardzo ważnym uzupełnieniem działań terapeutycznych realizowanych w placówkach leczenia uzależnień. Są także pomocne w reintegracji społecznej i zawodowej osób uzależnionych, przeciwdziałając wykluczeniu społecznemu.

- Uczestnicy grup samopomocowych w oparciu o własne doświadczenia wspólnie starają się radzić sobie z trudnościami dotyczącymi ich samych oraz ich bliskich.

W Łomży działają:

- Bractwo Trzeźwości im. Św. Maksymiliana Kolbego
- Łomżyńskie Stowarzyszenie „Zdrowie i Trzeźwość”
- Grupy AA i Al.-Anon

❖ **Komenda Powiatowa Policji w Łomży**

Jeśli chodzi o przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie to Policja realizuje w tym obszarze zadania takie jak:

- ✓ kontrole punktów sprzedaży alkoholu, wnioski do komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, wywiady środowiskowe, kontrole trzeźwości wśród kierowców, działania profilaktyczne, kontrole zakazu spożywania alkoholu w miejscach publicznych
- ✓ prowadzenie interwencji w przypadku występowania przemocy w rodzinie, zapewnianie ofiarom doraźnego bezpieczeństwa, informowanie ofiar i świadków o przysługujących prawach, możliwościach i miejscach uzyskania pomocy, prowadzenie działań prewencyjnych wobec sprawców

❖ **Straż Miejska w Łomży**

Jeśli chodzi o przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie to Straż Miejska realizuje w tym obszarze zadania takie jak:

- kontrole zakazu spożywania alkoholu w miejscach publicznych i przeciwdziałanie innym wykroczeniom związanym z nadużywaniem alkoholu

❖ **Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Łomży**

Do zadań MOPS należy m.in.:

- ✓ praca socjalna z rodzinami, w których występuje alkoholizm, narkomania, przemoc w rodzinie (m.in. możliwość zakładania Niebieskich Kart) i inne problemy społeczne
- ✓ motywacja do podjęcia leczenia i udziału w programach korekcyjnych
- ✓ **przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej działa Ośrodek Interwencji Kryzysowej**

❖ **Inne instytucje uprawnione do wszczynania procedury Niebieskiej Karty**

Oprócz Policji, Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, w przypadku podejrzenia występowania przemocy w rodzinie procedurę Niebieskiej Karty mogą wszcząć:

- ✓ placówki służby zdrowia
- ✓ placówki oświatowe

INNE ZASOBY DZIAŁAJACE NA RZECZ MIASTA

❖ **Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Łomży**

Poradnia udziela pomocy psychologiczno - pedagogicznej dzieciom, młodzieży oraz rodzicom. Pomoc ta ma charakter wszechstronny, ukierunkowana jest m.in. na dzieci i młodzież z grup ryzyka. Istotne są także oddziaływania na rzecz wspomagania wychowawczej funkcji rodzin. Wśród zadań realizowanych przez Poradnię znajduje się oczywiście także diagnoza i terapia członków rodzin uwikłanych w przemoc domową.

❖ **Sąd Rejonowy w Łomży**

Do zadań Sądu należy m.in.:

- ✓ orzekanie o obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu
- ✓ ustanawianie nadzoru kuratora sądowego
- ✓ możliwość stosowania kar wobec sprawców przemocy oraz przymusu poddawania się terapii dla sprawców przemocy.

❖ **Prokuratura Rejonowa w Łomży**

Zadania prokuratury to m.in.:

- ✓ czuwanie nad ściganiem przestępstw związanych ze spożyciem lub handlem alkoholem i narkotykami
- ✓ prowadzenie lub nadzorowanie postępowań przygotowawczych w sprawach karnych - art. 207 k.k. (znęcanie się), oraz sprawowanie funkcji oskarżyciela publicznego przed sądem w tej kategorii spraw.
- ✓ wnioskowanie do sądu o zobowiązanie do leczenia odwykowego

❖ **Placówki leczenia odwykowego:**

Placówki te realizują działania w zakresie terapii osób uzależnionych oraz osób współuzależnionych.

Mieszkańcy miasta najczęściej korzystają z:

- Wojewódzkiego Ośrodka Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Łomży: Poradnia Leczenia Uzależnień i Współuzależnienia
- NZOZ NEOFITA Centrum Leczenia Uzależnień w Łomży
- Wojewódzkiego Ośrodka Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Łomży: Oddział Dzienny Terapii Uzależnienia od Alkoholu
- Wojewódzkiego Ośrodka Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Łomży: Całodobowy Oddział Terapii Uzależnień
- Wojewódzkiego Ośrodka Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Łomży: Poradnia dla Uzależnionych od Środków Psychotropowych

METRYKA MIASTA

Miasto Łomża liczy 62.910 mieszkańców
w tym:

- liczba mieszkańców powyżej 18 roku życia: 50.745 osób.

DOSTĘPNOŚĆ NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH

Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych:

Ogółem **187**

w tym:

a/ do spożycia poza miejscem sprzedaży (sklepy)

ogółem: **120**

w tym powyżej 18% **49**

b/ do spożycia w miejscu sprzedaży (lokale gastronomiczne)

ogółem: **67**

w tym powyżej 18% **46**

*Jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych przypada w Łomży
na 336 osób.*

Jak pokazują badania, liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w przeliczeniu na jednego mieszkańca koreluje z umieralnością spowodowaną chorobami serca, nowotworami, śmiercią wynikłą bezpośrednio ze spożywania alkoholu oraz z umieralnością całkowitą. **Polityka kontroli liczby punktów sprzedaży alkoholu jest więc istotnym instrumentem kształtowania kondycji zdrowotnej mieszkańców.**

JAK WYGLĄDA SZACUNKOWA SKALA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH W ŁOMŻY *

- Liczba osób uzależnionych od alkoholu:
1.300-1.900
- Liczba osób dorosłych żyjących w rodzinach alkoholowych
(współmałżonkowie, rodzice, rodzeństwo):
2.600-3.200
- Liczba dzieci wychowujących się w rodzinach alkoholików:
2.600-3.200
- Liczba osób pijących szkodliwie, nie uzależnionych od alkoholu:
3.200-4.500
- Ofiary przemocy w rodzinach z problemem alkoholowym (dzieci i dorośli):
3.400-4.300

* wg danych szacunkowych opracowanych przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

DZIAŁANIA LOKALNE W ROKU 2013

❖ *Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych*

Osoby uzależnione i wyrządzające swoim pićm poważne szkody społeczne a niechące dobrowolnie poddać się leczeniu odwykowemu mogą być zgłoszone do Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w celu wszczęcia procedury sądowej zobowiązującej do leczenia.

ROK	Rozmowy interwencyjno-motywacyjne		
	Liczba osób, z którymi Komisja przeprowadziła rozmowy interwencyjno-motywujące w związku z nadużywaniem alkoholu	Liczba osób, w stosunku do których podjęto czynności zmierzające do zobowiązania do leczenia odwykowego	Skierowano do sądu
2013	47	15	20

❖ *Profilaktyka dzieci i młodzieży*

Zgodnie z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi jednym z ważniejszych zadań realizowanych przez miasta w tej dziedzinie jest: „prowadzenie profilaktycznej działalności edukacyjnej i informacyjnej, w szczególności dla młodzieży”.

W chwili obecnej kładzie się nacisk na realizację rozbudowanych programów profilaktycznych i tworzeniu świetlic socjoterapeutycznych. W nowoczesnych programach wiedza o środkach uzależniających i o uzależnieniach to zaledwie 10-15% całego programu. Główny nacisk kładzie się natomiast na uczenie się takich umiejętności życiowych, które pozwolą zmniejszyć ryzyko wejścia na drogę uzależnienia. Wynika to z przekonania, że człowiek o prawidłowej samoocenie, zadowolony z życia, umiejący egzekwować swoje prawa i radzić sobie w trudnych sytuacjach nie będzie odczuwał potrzeby wspomagania się chemicznymi środkami zmieniającymi świadomość.

Czym jeszcze charakteryzują się nowoczesne programy profilaktyczne?

- Dobrze jest, jeśli nie są to jednorazowe spotkania. Zajęcia realizowane są cyklicznie i trwają w sumie kilkanaście godzin.
- Nie opierają się one na biernym słuchaniu, lecz na zdobywaniu wiedzy, zmianie przekonań i zachowań, a także na rozwoju osobistym poprzez aktywny udział uczestników.

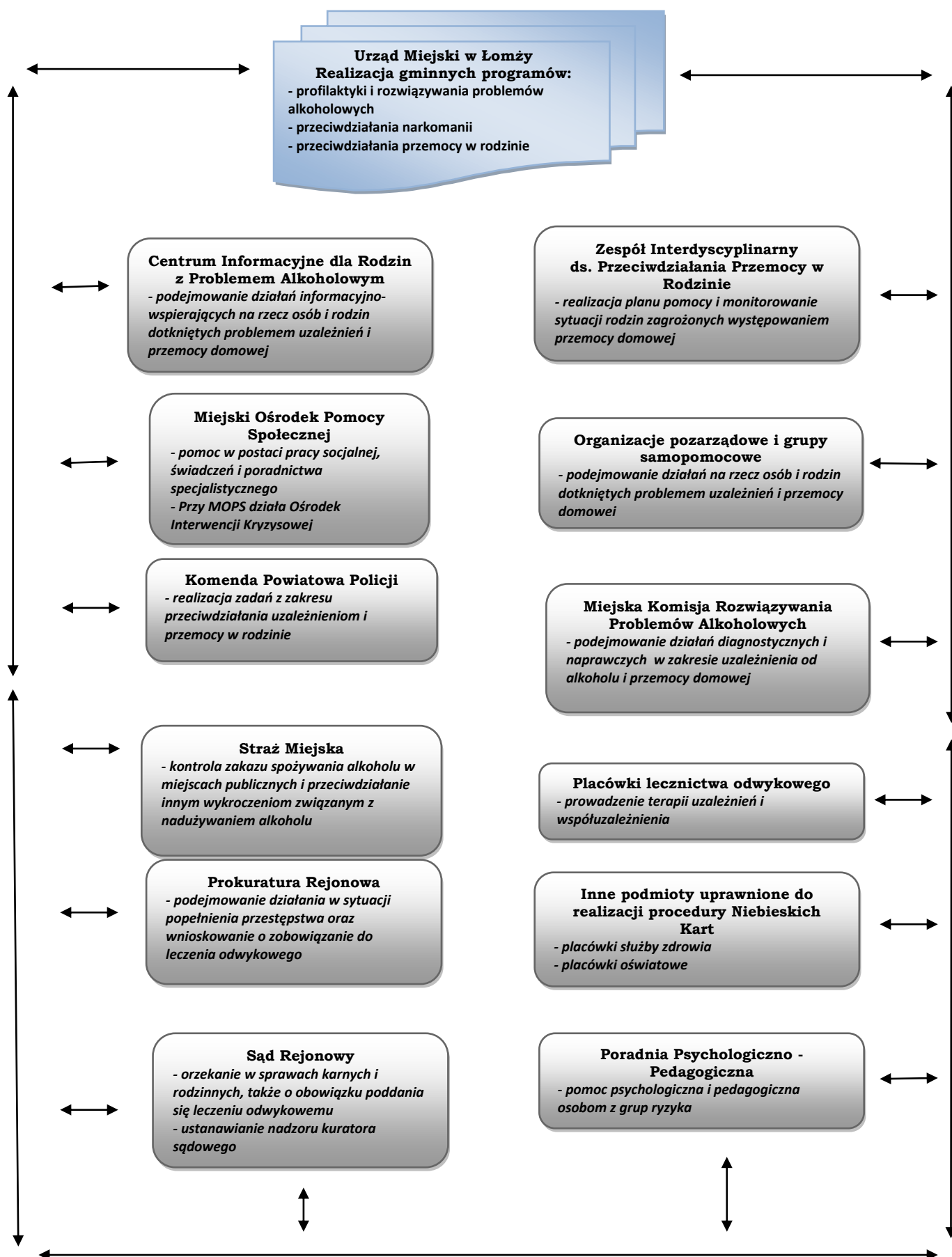
❖ *Ważniejsze oddziaływania profilaktyczne w 2013 r.*

	Liczba osób uczestniczących		
	uczniów	nauczycieli	rodziców
Programy Profilaktyczne rekomendowane przez KBPN oraz PARPA	4.382	75	338
Inne programy profilaktyczne	6.546	271	523

<i>❖ Miejsca pomocy dzieciom z rodzin z problemem alkoholowym:</i>	Liczba			
	placówek	dzieci	W tym: z rodzin alkoholowych	wychowawców
<i>Realizujące program socjoterapeutyczny</i>	2	140	80	8
<i>Realizujące program opiekuńczo-wychowawczy</i>	4	275	100	12

<i>❖ Inne działania profilaktyczne skierowane do dzieci i młodzieży:</i>	Liczba dzieci
<i>Dzieci korzystające z działań na rzecz dożywiania, uczestniczące w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych</i>	150
<i>Kolonie i obozy z programem zajęć socjoterapeutycznych dla dzieci i rodzin z problemem alkoholowym</i>	242
<i>Kolonie i obozy z programem zajęć profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych</i>	176
<i>Pozalekcyjne zajęcia sportowe realizowane w 2012 roku w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych</i>	827

LOKALNY SYSTEM ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW UZALEŻNIEŃ I INNYCH ZAGROŻEŃ SPOŁECZNYCH

MONITOROWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA PRZESTRZENI OSTATNICH LAT

W ocenie dynamiki zagrożeń społecznych istotne jest monitorowanie skali tych problemów na przestrzeni pewnego okresu czasu.

Do analizy wykorzystane są opinie mieszkańców Łomży na temat zachodzących zmian w obszarze badanych zagrożeń oraz obiektywne dane ilościowe uzyskane z instytucji lokalnych, a także opierający się na tych danych wskaźnik dynamiki zmian (przyjmując dane z roku wyjściowego jako 100 i obliczając jaki jego procent stanowią dane z lat następnych).

W przypadku niniejszego raportu dane dotyczyć będą okresu ostatnich 3 lat.

DYNAMIKA ZACHOWAŃ ALKOHOLOWYCH, NARKOMAŃSKICH I PRZEMOCOWYCH NA PRZESTRZENI OSTATNICH LAT

DYNAMIKA SPOŻYCIA ALKOHOLU

Według statystyk krajowych spożycie alkoholu na jednego mieszkańca w ostatnich latach waha się. Jednocześnie wyraźnie zarysowały się tendencje negatywne: następuje szybki wzrost spożywania napojów alkoholowych wśród marginalnych dotychczas grup konsumenckich, to jest kobiet i młodzieży.

W naszych badaniach chcieliśmy zobaczyć, czy sytuacja ta ma przełożenie na spostrzeganie problemów alkoholowych przez mieszkańców Łomży. Zapytaliśmy: „Czy Pana/i zdaniem osoby dorosłe oraz młodzi ludzie (poniżej 18 roku życia) piją obecnie mniej, więcej czy tyle samo, co przed 10 laty”. Oto odpowiedzi:

Spożycie alkoholu w ostatnich latach:	Wśród dorosłych	Wśród młodzieży
Zwiększa się	44 %	91 %
Zmniejsza się	9 %	2 %
Nie widzę zmiany	47 %	7 %

Jeśli chodzi o konsumpcję alkoholu wśród osób dorosłych, mieszkańcy Łomży nie dostrzegają tendencji spadkowej. **Wyraźnie potwierdziła się natomiast opinia o wzroście spożycia alkoholu przez młodych ludzi. Tak uważa zdecydowana większość mieszkańców.**

Zgodnie z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz Narodowym Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wskazane jest podejmowanie działań w kierunku zmiany obyczajów w zakresie spożywania napojów alkoholowych (m.in. zastąpienie alkoholi mocnych słabszymi). Oto jak, zdaniem badanych, zmieniły się u nich preferencje alkoholowe:

Nastąpiła zmiana na korzyść alkoholi niskoprocentowych	46 %
Nastąpiła zmiana na korzyść alkoholi wysokoprocentowych	17 %
Nie widzę zmiany	37 %

Duża część mieszkańców Łomży dostrzega korzystną tendencję zmiany preferencji konsumpcji napojów alkoholowych na korzyść alkoholi niskoprocentowych.

ALKOHOL W PRACY

Alkohol jest napojem
chłodzącym

- zapal do pracy.

- *Jerzy Leszczyński*

Dla alkoholika najpierw picie przeszkadza
w pracy, a potem praca przeszkadza w picciu.

- *porzekadło francuskie*

Straty wynikające z nadużywania alkoholu w miejscu pracy, przychodzenia do pracy pod wpływem alkoholu lub po przepiciu, są trudne do oszacowania. Są to zarówno szkody wymierne, takie jak absencje w pracy czy też wypadki, ale także straty mniej wymierne, jak ograniczona wydajność. Jednakże nie zawsze z faktów tych wyciągano prawidłowe konsekwencje. Do czasu transformacji ustrojowej w 1989 roku doktryna o konieczności zapewnienia wszystkim miejsca pracy nie stwarzała możliwości pełnego egzekwowania odpowiedzialności za naruszanie dyscypliny pracy.

Spójrzmy, czy mieszkańcy Łomży dostrzegają w tej sferze zmiany na przestrzeni ostatnich lat

	SKALA ZJAWISKA		
	WIĘKSZA	MNIEJSZA	BEZ ZMIAN
Picie alkoholu w pracy	17 %	58 %	25 %

Wielu badanych dostrzega pozytywną tendencję w obszarze spożywania alkoholu w pracy.

OBYCZAJ ABSTYNYNCKI SKUTECZNOŚĆ ODDZIAŁYWAŃ PROFILAKTYCZNO - LECZNICZYCH

Jak z ogórka kiszzonego nie zrobi się świeżego,
tak alkoholik nie stanie się człowiekiem pijącym
w sposób kontrolowany.

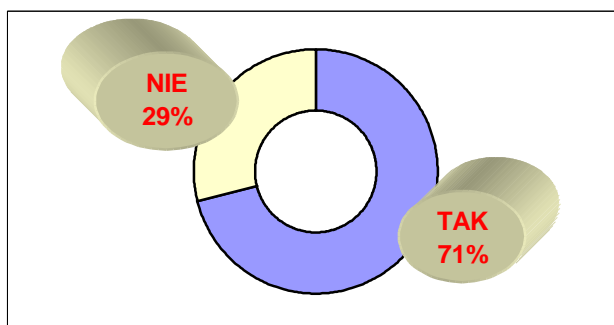
- *maksyma AA*

Z alkoholizmu nie można się wyleczyć,
ale można wyzdrowieć.

- *Wiktor Osiatyński*

Zacytowane wyżej powiedzenia, choć z pozoru paradoksalne, dobrze oddają istotę dochodzenia osób uzależnionych do trzeźwości. Alkoholizm jest chorobą chroniczną (podobnie jak cukrzyca, czy alergie). Leczenie nie ma więc na celu powrotu pacjenta do picia

okazjonalnego (utracona kontrola picia nie powraca), lecz naukę życia w trzeźwości (całkowita abstynencja). Temu celowi najlepiej służy połączenie i współdziałanie terapii odwykowej oraz grup samopomocowych. Mieszkańcy Łomży mogą w przypadku wystąpienia problemów alkoholowych korzystać z usług terapeutycznych, a także otrzymać wsparcie w grupach samopomocowych. Chcieliśmy sprawdzić, czy dostrzegają oni efekty tych działań. Spytaliśmy: „Czy styka się Pan/i z osobami dawniej nadużywającymi alkoholu, którzy obecnie nie piją wcale lub w sposób znaczący ograniczyli swoje picie?” Oto wyniki:

Jak widać, wielu mieszkańców coraz częściej styka się z osobami, które zostały abstynentami lub przynajmniej piją w sposób mniej destrukcyjny niż dawniej.

Istotne znaczenie ma oczywiście pytanie, jaki wpływ na korzystne zmiany w obyczaju alkoholowym mają działania podejmowane w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, oraz terapia odwykowa.

Jeśli zauważa Pan/i pozytywne zmiany obyczajów i zachowań alkoholowych w ostatnich latach, to są one wynikiem:	
Edukacji społecznej (prasa, radio, tv)	28 %
Działań lokalnych (leczenie odwykowe, Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, grupy AA, kluby abstynenta, profilaktyka szkolna i in.)	33 %
Działań administracyjno-prawnych	9 %
Polityki cenowej wobec alkoholu	11 %
Zmian w obyczajowości	20 %
Promocji zdrowego stylu życia	36 %
Zubożenia społeczeństwa (brak pieniędzy na alkohol)	15 %
Większych możliwości wydawania pieniędzy na inne cele	15 %
Obawy o utratę pracy	43 %

Jak wynika z przeprowadzonych badań, działania lokalne mają, zdaniem mieszkańców Łomży, bardzo istotny wpływ na pozytywne zmiany w obyczaju i zachowaniach alkoholowych na przestrzeni ostatnich lat (docenia to więcej niż co trzeci z badanych).

DYNAMIKA ZACHOWAŃ NARKOMAŃSKICH

Dalej pytaliśmy:

„Czy uważa Pan/i, że w ostatnich 10 latach skala problemów związanych z zażywaniem narkotyków zwiększa się, zmniejsza się czy pozostaje bez zmian?:

Zwiększa się	77 %
Zmniejsza się	8 %
Pozostaje bez zmian	15 %

3/4 badanych jest zdania, że skala problemów narkomańskich w ostatnich latach nasila się.

DYNAMIKA ZACHOWAŃ PRZEMOCOWYCH

alej pytaliśmy:

„Czy uważa Pan/i, że w ostatnich 10 latach skala przemocy domowej w polskich rodzinach zwiększa się, zmniejsza się czy pozostaje bez zmian?:

Zwiększa się	56 %
Zmniejsza się	11 %
Pozostaje bez zmian	33 %

Niemal sześciu na dziesięciu badanych jest zdania, że zjawisko przemocy w rodzinie w ostatnich latach nasila się.

❖ Podsumowanie:

- o tym, że spożycie alkoholu wśród osób dorosłych w ostatnich latach zwiększyło się jest przekonanych 44% badanych
- o tym, że spożycie alkoholu wśród młodzieży w ostatnich latach zwiększyło się jest przekonanych 91% badanych
- o tym, że w ostatnich latach skala problemów związanych z zażywaniem narkotyków zwiększyła się jest przekonanych 77% badanych
- o tym, że w ostatnich latach skala przemocy domowej w polskich rodzinach zwiększyła się jest przekonanych 56% badanych

PROFILAKTYKA SZKOLNA

Dostępne dane pokazują, że profilaktyka uzależnień obejmuje w Łomży bardzo szerokie grono uczniów. Chcieliśmy zobaczyć, jak to wygląda od strony uczestników tych zajęć. Porównaliśmy niektóre odpowiedzi z danymi z badań przeprowadzonych w roku 2008. Zapytaliśmy, z jakimi oddziaływaniami w zakresie profilaktyki uzależnień i przeciwdziałaniu przemocy domowej mieli uczniowie do czynienia w szkole. Oto odpowiedzi:

z żadnymi	32 %
jednorazowe prelekcje, pogadanki	50 %
spektakle profilaktyczne	15 %
cykliczne rozbudowane programy profilaktyczne	12 %
festyny i inne imprezy plenerowe	4 %
inne	8 %

W badaniach z roku 2008 36% uczniów nie uczestniczyło w żadnych zajęciach profilaktycznych. Obecnie jest to także ok. 1/3 badanych. Najczęstszą formą oddziaływań profilaktycznych są jednorazowe prelekcje, pogadanki.

Poprosiliśmy także o subiektywną ocenę skuteczności tych działań (podano w porównaniu z rokiem 2008).

Jeśli uczestniczyłeś w takich programach, to jak oceniasz ich skuteczność:	2008	2014
Bardzo dobrze	8 %	15 %
Dobrze	27 %	34 %
Przeciętnie	43 %	24 %
Słabo	12 %	17 %
Bardzo słabo	10 %	10 %

Jak widać, połowa uczniów ocenia poziom tych programów dobrze, lub bardzo dobrze. Jest to znacząco wyższy odsetek niż przed 6 laty.

Zapytaliśmy też: „*Czy miałeś okazję wykorzystać nabytą wiedzę w praktyce*”. Oto odpowiedzi:

TAK	31 %
NIE	69 %

„Czy gdyby zaszła taka potrzeba, umiałbyś wykorzystać nabytą wiedzę i umiejętności w praktyce?”

na pewno tak	27 %
chyba tak	40 %
chyba nie	6 %
na pewno nie	3 %
trudno powiedzieć	24 %

Niemal sześciu na dziesięciu badanych uważa, że umiałoby wykorzystać wiedzę i umiejętności nabyte przy okazji programów profilaktycznych w praktyce.

Jakich oddziaływań profilaktycznych w szkole oczekiwalbyś szczególnie?	2014
jednorazowych prelekcji, pogadarek	50 %
spektakli profilaktycznych	39 %
cyklicznych rozbudowanych programów profilaktycznych	28 %
festynów i innych imprez plenerowych	38 %

BADANIA ILOŚCIOWE W MONITOROWANIU – DANE Z INSTYTUCJI WSKAŹNIKI DYNAMIKI ZMIAN

Rolę wskaźników monitorowania zagrożeń społecznych bardzo dobrze spełniają dane z instytucji zaangażowanych w rozwiązywanie tych problemów. Istotne też są informacje dotyczące sprzedaży napojów alkoholowych. W naszych badaniach posługujemy się danymi liczbowymi obejmującymi okres 3 ostatnich lat a także procentowymi wskaźnikami dynamiki zmian.

SPRZEDAŻ NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH

Za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych miasta pobierają opłatę. Wysokość opłat przy mniejszych obrotach jest stała, natomiast po przekroczeniu ustalonych ustawowo kwot powiązana jest z wartością sprzedaży tych napojów w sklepach i lokalach gastronomicznych. Dlatego monitorując wysokość opłat wnoszonych na rachunek miasta możemy uzyskać informacje o dynamice wzrostu sprzedaży napojów alkoholowych.

➤ Wysokość środków finansowych z rocznych opłat za zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych - dane ilościowe

Wysokość środków finansowych w tysiącach złotych	2011	2012	2013
	1.099	1.466	1.196
	2011	2012	2013
Wskaźnik dynamiki zmian	100%	133%	109%

Wysokość opłat za korzystanie z zezwoleń (a co za tym idzie – wielkość sprzedaży napojów alkoholowych) wzrasta systematycznie. W roku 2013 w stosunku do roku 2011 opłaty wzrosły o 9%.

WNIOSKI O ZOBOWIĄZANIE DO LECZENIA ODWYKOWEGO

➤ Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Jednym z zadań gminnych Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych jest motywowanie osób uzależnionych od alkoholu do podjęcia leczenia odwykowego, łącznie z podejmowaniem wobec osób szczególnie opornych czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu obowiązku poddania się leczeniu.

➤ Podjęcie czynności zmierzających do zobowiązanie do leczenia - dane ilościowe

Ilość wniosków o zobowiązanie do leczenia skierowanych do MKRPA	2011	2012	2013
	0	2	20

Analiza powyższych danych jest o tyle utrudniona, że odzwierciedlają one nie tylko realną skalę destrukcyjnych problemów alkoholowych, ale też aktywność instytucji i osób składających wnioski o leczenie odwykowe. Opis zmian ilościowych może więc mieć wydźwięk zarówno negatywny (skala problemów alkoholowych), jak i pozytywnych (zwiększenie świadomości społecznej, sprawnie działające służby).

ZABURZANIE PORZĄDKU PUBLICZNEGO ZWIĄZANE Z ALKOHOLEM – DANE Z POLICJI

➤ Zatrzymania do wytrzeźwienia

Liczba zatrzymań w pomieszczeniach policyjnych w celu wytrzeźwienia	2011	2012	2013
	622	123	141
Wskaźnik dynamiki zmian	2011	2012	2013
	100%	20%	23%

Liczba osób zatrzymanych w ostatnich 3 latach w policyjnych pomieszczeniach do wytrzeźwienia zmalała do 23%.

Liczba zatrzymanych nietrzeźwych osób nieletnich (odwiezieni do domu)	2011	2012	2013
	55	18	16
Wskaźnik dynamiki zmian	2011	2012	2013
	100%	33%	29%

Liczba nieletnich osób nietrzeźwych zatrzymanych i odwiezionych do domu zmalała w ostatnich 3 latach do 29%.

SKALA POMOCY OSOBOM Z PROBLEMAMI ALKOHOLOWYMI I NARKOMAŃSKIMI

❖ Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

Skala wybranych problemów społecznych jest dosyć szybko odzwierciedlana we wnioskach o wsparcie kierowanych do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Dlatego monitorując ilość świadczeń przyznawanych przez MOPS możemy wyrobić sobie pogląd o dynamice zagrożeń społecznych.

➤ Problemy alkoholowe

Rodziny korzystające ze świadczeń ogółem:	1.510	1.698	1.747
Rodziny korzystające ze świadczeń z powodu problemów alkoholowych	2011	2012	2013
	57	71	54
Wskaźnik dynamiki zmian (ogółem)	100%	112%	116%
Wskaźnik dynamiki zmian (świadczenia z powodu problemów alkoholowych)	2011	2012	2013
	100%	125%	95%

Skala świadczeń związanych z problemami alkoholowymi na przestrzeni ostatnich 3 lat zmalała o 5%.

➤ **Problemy z narkotykami**

Rodziny korzystające ze świadczeń ogółem:	1.510	1.698	1.747
Rodziny korzystające ze świadczeń z powodu problemów z narkotykami	2011	2012	2013
	4	3	3

Skala świadczeń związanych z narkotykami jest zbyt mała aby wiarygodnie określić kierunki zmian w dynamice zjawiska.

BADANIA ILOŚCIOWE W MONITOROWANIU – DANE Z POPRZEDNICH BADAŃ

Podobna diagnoza problemów alkoholowych i innych zagrożeń społecznych była w Łomży przeprowadzona w ubiegłych latach.

Porównaliśmy niektóre wyniki uzyskane wówczas i dzisiaj.

- **Uczniowie, którzy spożywali alkohol 30 dni przed badaniem.**

	2006 r.	2008 r.	2012 r.	2014 r.
KLASY VI SP	2 %	6 %	8 %	5 %
KLASY III GIMNAZJUM	38 %	37 %	39 %	35 %
KLASY II PONADGIMNAZJALNE	54 %	52 %	65 %	68 %

W porównaniu z ubiegłym badaniem liczba uczniów pijących alkohol w okresie 30 dni przed badaniem nie zmieniła się w sposób znaczący.

- **Uczniowie, którzy kiedykolwiek upili się napojem alkoholowym.**

	2006 r.	2008 r.	2012 r.	2014 r.
Klasy VI SP	9 %	12 %	6 %	8 %
Klasy III gimnazjum	43 %	41 %	31 %	34 %
Klasy II ponadgimn.	63 %	60 %	68 %	60 %

Liczba uczniów upijających się zmniejszyła się w klasach ponadgimnazjalnych.

- Kontakt ze środkami odurzającymi.

	2006 r.	2008 r.	2012 r.	2014 r.
• KL. VI SP	3 %	6 %	6 %	5 %
• KL. III GIMN	17 %	11 %	19 %	15 %
• KL III PONADGIMN. .	12 %	36 %	33 %	38 %

Jeśli chodzi o środki odurzające, to nie nastąpiły znaczące zmiany w skali spożycia.

- Przemoc w rodzinie.

„Która z wymienionych form przemocy wydarzyła się kiedykolwiek w twojej rodzinie?”

	2006	2008	2012	2014
wyzwiska	21 %	25 %	31 %	22 %
groźby	6 %	7 %	10 %	8 %
poniżanie	7 %	11 %	8 %	5 %
policzkowanie	3 %	4 %	3 %	2 %
popychanie i szarpanie	7 %	9 %	5 %	5 %
bicie	7 %	6 %	6 %	5 %
szantażowanie pieniędzmi	3 %	3 %	1 %	3 %
żadna	60 %	70 %	53 %	64 %

- Czynniki wpływające na zmniejszenie szkód alkoholowych

Jeśli zauważa Pan/i pozytywne zmiany obyczajów i zachowań alkoholowych w ostatnich latach, to są one wynikiem:	2006	2008	2012	2014
Edukacji społecznej (prasa, radio, tv)	29 %	20 %	31 %	28 %
Działań lokalnych (leczenie odwykowe, komisja rozwiązywania problemów alkoholowych, grupy AA, kluby abstynenta, profilaktyka szkolna i in.)	39 %	37 %	38 %	33 %
Działań administracyjno-prawnych	7 %	11 %	5 %	9 %
Polityki cenowej wobec alkoholu	13 %	9 %	5 %	11 %
Zmian w obyczajowości	22 %	36 %	22 %	20 %
Promocji zdrowego stylu życia	31 %	35 %	31 %	36 %
Zubożenia społeczeństwa (brak pieniędzy na alkohol)	31 %	22 %	11 %	15 %
Większych możliwości wydawania pieniędzy na inne cele	13 %	21 %	12 %	15 %
Obawy o utratę pracy	61 %	56 %	39 %	43 %

Liczba osób doceniających wpływ czynników lokalnych w pozytywnych zmianach obyczajów i zachowań alkoholowych wynosi (tak jak i w poprzednim badaniu) ponad 1/3.

BADANIA JAKOŚCIOWE W MONITOROWANIU WYWIADY ZE SPRZEDAWCAMI

Istotą monitorowania jest śledzenie zmian w pewnej perspektywie czasowej. Oprócz *metod ilościowych*, gdzie dane przedstawione są w formie liczbowej, do monitorowania zjawisk społecznych stosuje się także *metody jakościowe*, polegające na interpretacji swobodnych wypowiedzi osób badanych. Badania takie nie dostarczają wyników statystycznych, lecz pozwalają na uchwycenie typowych cech badanego obszaru wraz z mechanizmem ich dynamiki.

W naszych badaniach zastosowaliśmy indywidualne wywiady ze sprzedawcami i właścicielami sklepów sprzedających napoje alkoholowe i papierosy. Wywiad daje możliwość elastycznego reagowania i modyfikowania przebiegu badania w jego trakcie. Jako respondentów wybraliśmy sprzedawców napojów alkoholowych, będących osobami posiadającymi bezpośrednią wiedzę w badanym obszarze.

Pytania obejmowały różne obszary:

- Pytaliśmy sprzedawców o skalę sprzedaży napojów alkoholowych dla osób dorosłych – na 15 pytanych dwóch nie dostrzega zmian w ilości sprzedawanego alkoholu na przestrzeni ostatnich lat, jedenaście osób uważa, że nastąpił wzrost skali sprzedaży napojów alkoholowych a dwie osoby zauważają spadek sprzedaży.

- Jeśli chodzi o rodzaj sprzedawanego alkoholu, to wszyscy sprzedawcy mówią, że najczęściej kupowane są alkohole najtańsze, niskoprocentowe, głównie piwo i tanie wina. Wódka kupowana jest dużo rzadziej, a alkohole gatunkowe - bardzo rzadko.

- Prawie wszyscy sprzedawcy uważają, że granica wieku sprzedaży alkoholu i papierosów powinna zostać na obecnym poziomie. Dwie osoby mówią, że jeśli chodzi o alkohol powinna zostać zwiększona do 21 lat, zaś według żadnej osoby wiek uprawniający do sprzedaży papierosów nie powinien być obniżony do 16 lat.

- Zdaniem dwunastu sprzedawców, przynajmniej raz w tygodniu przychodzi przynajmniej jedna osoba nieletnia z zamiarem kupienia papierosów lub alkoholu (częściej papierosów).

- Zdaniem większości sprzedawców młodzież częściej niż kilka lat temu próbuje zakupu napojów alkoholowych. To samo odnosi się do prób zakupu papierosów. Jeden sprzedawca nie dostrzega tej tendencji.

- Wszyscy sprzedawcy twierdzą, że nie sprzedają napojów alkoholowych i papierosów osobom nieletnim. W znacznej większości mówią, że nie mają problemu z odmową sprzedaży. Jak podają, najczęstszą reakcją na odmowę sprzedaży alkoholu lub papierosów jest rezygnacja młodych ludzi z zakupu (zachowują się grzecznie, odchodzą). Część osób prosi dalej, przekonuje, że są pełnoletni, ale nie wzięli z domu dowodu osobistego. Część reaguje obojętnie i jak przypuszczają sprzedawcy, próbują gdzie indziej. Zachowania niegrzeczne, agresywne (agresja słowna) zdarzają się sporadycznie. Sprzedawcy, którzy zetknęli się z tą formą reakcji, radzili sobie z tym grożąc czasem telefonem na policję. Kilka osób stwierdza, że zdarzało im się wzywać policję (bardzo rzadkie przypadki). Trzech sprzedawców mówi, że odmawianie sprzedaży alkoholu sprawia im trudność - obawiają się reakcji tych którym odmawiają. Największym problemem jest kupowanie alkoholu nieletnim przez podstawione osoby starsze. Czasami młodzi ludzie są zdziwieni odmową.

- Wszyscy sprzedawcy twierdzą, że nie pozwalają spożywać alkoholu na terenie sklepu. Prośby o pozwolenie picia w sklepie zdarzają się najczęściej zimą, a próby picia w okolicy sklepu najczęściej występują latem. Z reguły osoby upominane wychodzą ze sklepu. Nieliczne są przypadki awanturowania się, czy próby postawienia na swoim. W ostatnich latach coraz mniej klientów próbuje pić alkohol na terenie sklepu. Sprzedawcy przyznają, że częściej nie udaje im się upilnować, żeby alkohol nie był spożywany w najbliższej okolicy sklepu. Sprzedawcy, podobnie jak w przypadku osób nieletnich próbujących zakupu alkoholu - straszą czasami policją.

- Na terenie sklepu raczej nie zdarzają się wypadki zakłócania spokoju i porządku publicznego w związku ze spożyciem alkoholu (dwie osoby przypominają sobie takie zachowanie). Przed sklepami dochodzi czasami do awantur. Najczęściej udaje się je rozwiązać poprzez własną interwencję sprzedawcy.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW UZALEŻNIEŃ I INNYCH ZAGROZEŃ SPOŁECZNYCH

ANALIZA SWOT

SWOT – jest jedną z podstawowych technik analitycznych, stosowaną najczęściej do analizy wewnętrznego i zewnętrznego środowiska danego przedsięwzięcia, której wynik jest bazą planowania strategicznego. Jest ona efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron organizacji oraz badania szans i zagrożeń, jakie stoją przed instytucją.

Składa się on z analizy czterech obszarów:

- **Strengths** – silne strony
- **Weaknesses** – słabe strony
- **Opportunities** – szanse, możliwości
- **Threats** – zagrożenia

Dwa pierwsze obszary odnoszą się do środowiska *wewnętrznego* i zawierają najistotniejsze w danym przedsięwzięciu elementy. Natomiast dwa ostatnie odnoszą się analogicznie do środowiska *zewnętrznego*.

Jest to bardzo rozpowszechniony obecnie schemat analizy powszechnie stosowany w planowaniu np. przy sporządzaniu strategii miasta.

Ze skrzyżowania tych dwóch potencjałów powstają cztery kategorie czynników:

- **wewnętrzne pozytywne** – mocne strony. W mocnych stronach wyeksponowane są te lokalne atuty i walory, które współtworzą potencjał rozwojowy.
- **wewnętrzne negatywne** – słabe strony. W słabych stronach rozpoznane są te elementy struktury, które nie funkcjonują poprawnie lub nie odpowiadają potrzebom związanym z rozwiązywaniem problemów społecznych. Cechy te osłabiają potencjał lokalny.
- **zewnętrzne pozytywne** – szanse. W szansach zidentyfikowane są te czynniki i procesy zewnętrzne, które sprzyjają staraniom samorządu o zapewnienie zabezpieczenia i wzmocnienia potencjału w obszarze rozwiązywania problemów społecznych.
- **zewnętrzne negatywne** – zagrożenia. W zagrożeniach rzedstawione są te czynniki i procesy zewnętrzne, na które społeczność lokalna nie ma wpływu, a które mogą zagrozić wysiłkom samorządu w urzeczywistnieniu zamierzonych celów rozwoju. Okoliczności te mogą spowolnić działania strategiczne i opóźnić lub udaremnić osiągnięcie efektów.

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Przygotowanie merytoryczne kadr działających w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom • Przygotowanie merytoryczne kadr działających w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej • Rzetelna lokalna diagnoza problemów związanych z uzależnieniami 	<ul style="list-style-type: none"> • Udział wolontariuszy w realizacji działań w obszarze pomocy społecznej • Rozwój bazy pomocy socjalnej miasta • Działania profilaktyczne w szkołach w zakresie uświadamiania problemów związanych uzależnieniami i z przemocą domową

<ul style="list-style-type: none"> • Gotowość kadr działających w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy domowej do dalszego kształcenia się i doskonalenia umiejętności • Doświadczenie i dobre praktyki stosowania procedury „Niebieskiej Karty”, szczególnie przez Policję • Duża ilość i różnorodność form pomocy osobom uzależnionym, dobre zaplecze kadrowe i instytucjonalne • Odsetek zawiadomień prokuratury w sprawach dotyczących przemocy w rodzinie 	<ul style="list-style-type: none"> • Słabe rozpropagowanie (ciągła akcja informacyjna) w zakresie form pomocy rodzinom z problemem uzależnień i przemocy domowej (lokalne gazety, radio, telewizja, Internet, dystrybucja ulotek) • Współpraca instytucji gminnych w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom • Umiejętność wykorzystania istniejącego potencjału w realizacji działań związanych z przeciwdziałaniem uzależnieniom • Działanie organizacji pozarządowych działających w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej • Funkcjonowanie w społeczności lokalnej negatywnych stereotypów dotyczących ofiar przemocy domowej • Brak zaplecza umożliwiającego skuteczne egzekucje egzmisji sprawców przemocy • Wtórna wiktymizacja ofiar przemocy spowodowana działaniami służb
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Funkcjonowanie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z 26 października dnia 1982 r. z późn. zm. • Wprowadzenie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005r. • Przyjęcie Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie • Ustawowy obowiązek corocznego tworzenia i przyjmowania przez radę miasta gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych • Ustawowy obowiązek tworzenia gminnych systemów przeciwdziałania przemocy w rodzinie • Zmiany w prawie idące w kierunku lepszej ochrony ofiar przemocy • Zwiększenie ilości podmiotów mogących wszczynać procedurę „Niebieskiej Karty” • Ustawowy obowiązek powoływania Zespołów Interdyscyplinarnych ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie 	<ul style="list-style-type: none"> • Bezradność i bierność wielu rodzin w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych • Negatywne wzorce zachowań społecznych funkcjonujące w przestrzeni publicznej • Osamotnienie rodzin z problemem alkoholowym i słabe umiejętności pozyskiwania wsparcia • Osamotnienie rodzin zagrożonych przemocą i słabe umiejętności pozyskiwania wsparcia • Skala problemów alkoholowych • Niechęć do ujawniania występowania problemów alkoholowych i zachowań przemocowych w rodzinie • Poczucie bezkarności u sprawców przemocy • Negatywne stereotypy dotyczącej ofiar przemocy domowej • Brak poczucia bezpieczeństwa u osób zgłaszających przypadki przemocy domowej

	<ul style="list-style-type: none"> • Niewystarczająca wiedza społeczna dotycząca funkcjonowania instytucji i podmiotów działających w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie • Skala patologii społecznych
--	---

CEL GŁÓWNY, CELE STRATEGICZNE I CELE OPERACYJNE

Planowanie i praktyczna realizacja założeń w obszarze rozwiązywania problemów uzależnień, przeciwdziałania przemocy w rodzinie i zapobiegania innym zagrożeniom społecznym wymaga ustalenia strategii działania poprzez wyznaczenie celów i ocenę ich wykonania. Głównym zamierzeniem strategii opartej na lokalnej diagnozie jest stworzenie kompleksu zintegrowanych działań zapobiegawczych i pomocowych.

CEL GŁÓWNY:

WIELOASPEKTOWE DZIAŁANIE W ZAKRESIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH, NARKOMANII ORAZ PRZECIWDZIAŁANIA ZJAWISKU PRZEMOCY W RODZINIE

Cel strategiczny nr 1: *Podjęmowanie działań w zakresie przeciwdziałania problemom uzależnień.*

Cele operacyjne:

- Prowadzenie profilaktyki pierwszorzędowej (uniwersalnej) adresowanej do ogółu osób, w postaci edukacji społecznej mającej na celu promocję zdrowego stylu życia oraz zmniejszenie zasięgu zachowań ryzykownych (współpraca z lokalnymi mediami, dystrybucja ulotek i materiałów edukacyjnych wśród młodzieży i osób dorosłych, wspomaganie działalności profilaktycznej, informacyjnej i edukacyjnej dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych w obszarze problemów alkoholowych i narkomanii)
- Profilaktyka drugorzędowa (selektywna) adresowana do grup podwyższonego ryzyka mająca na celu umożliwienie wycofania się z zachowań ryzykownych
 - realizacja szkolnych programów profilaktycznych i udział w ogólnopolskich kampaniach trzeźwościowych
 - współpraca z instytucjami realizującymi poradnictwo rodzinne oraz z placówkami opiekuńczo-wychowawczymi i socjoterapeutycznymi
 - rozwój różnorodnych form wsparcia środowiskowego dla dzieci i młodzieży z grup podwyższonego ryzyka
 - tworzenie warunków i możliwości alternatywnych w stosunku do spożywania alkoholu i zażywania narkotyków możliwości spędzania wolnego czasu
- Wspieranie możliwości pomocy psychologicznej i socjoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży z rodzin z problemem alkoholowym
- Wdrażanie działań edukacyjnych adresowanych do rodziców zwiększających ich kompetencje wychowawcze w zakresie przeciwdziałania zachowaniom ryzykownym a także propagowanie właściwych wzorców rodzicielskich
- Wspieranie podnoszenia kwalifikacji zawodowych osób zaangażowanych w działania w obszarze profilaktyki uzależnień

- Egzekwowanie zapisów prawnych dotyczących handlu i spożywania napojów alkoholowych (m.in. sprzedaży alkoholu osobom nieletnim, spożywania alkoholu w miejscach publicznych)
- Zwiększanie skuteczności w walce z osobami zajmującymi się dystrybucją nielegalnych środków odurzających
- Monitorowanie lokalnej skali problemów uzależnień

Cel strategiczny nr 2: Przygotowanie i wdrożenie kompleksowego programu ograniczającego szkody wynikłe z nadużywania alkoholu i narkotyków.

Cele operacyjne:

- Profilaktyka trzeciorzędowa (wskazująca) adresowana do grup wysokiego ryzyka – przeciwdziałanie pogłębianiu się procesu chorobowego i degradacji psychospołecznej oraz umożliwienie powrotu do normalnego życia w społeczeństwie
 - zwiększenie dostępności do placówek leczniczych dla osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków
 - wspieranie działań rehabilitacyjnych i grup wsparcia
 - stworzenie możliwości resocjalizacji osób uzależnionych
- Aktywizacja społeczności lokalnej i integracja środowisk lokalnych wokół działań profilaktycznych, ograniczających nadużywanie alkoholu i innych środków odurzających
- Współpraca z placówkami specjalistycznymi prowadzącymi oddziaływanie psychoterapeutyczne w zakresie terapii uzależnienia od alkoholu i narkotyków oraz współuzależnienia
- Pomoc w zwiększaniu merytorycznych kompetencji u osób realizujących zadania w zakresie terapii uzależnień
- Współpraca z Krajowym Biurem ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Państwową Agencją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, instytucjami, organizacjami pozarządowymi służącymi rozwiązywaniu problemów uzależnień
- Podejmowanie w ramach Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych prawnych czynności w kierunku zobowiązania do leczenia odwykowego osób uzależnionych od alkoholu i powodujących określone dysfunkcje społeczne

Cel strategiczny nr 3: Podnoszenie wrażliwości społecznej obszarze przemocy w rodzinie i zapobieganie zjawisku przemocy domowej

Cele operacyjne:

- lokalna diagnoza zakresie problemów przemocy w rodzinie
- realizacja programów profilaktyki przemocy skierowanych do młodzieży
- pedagogizacja rodziców
- udział w ogólnopolskich kampaniach przeciwdziałania przemocy w rodzinie
- systematyczna edukacja społeczna i podnoszenie poziomu wiedzy społeczności lokalnej w obszarze zjawiska przemocy domowej np. poprzez współpracę z lokalnymi mediami
- dystrybucja materiałów informacyjno-edukacyjnych oraz upowszechnianie bazy danych o instytucjach pomocowych w zakresie przemocy w rodzinie

Cel strategiczny nr 4: Działania korekcyjno-interwencyjne oraz działania w kierunku zredukowania negatywnych skutków przemocy w rodzinie.

Cele operacyjne:

- współpraca i integrowanie działań instytucji i osób zajmujących się pośrednio i bezpośrednio przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie w ramach Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
- współpraca lokalnych podmiotów w zakresie procedury „Niebieskiej Karty”
- podejmowanie działań interwencyjnych w sytuacji występowania zachowań przemocowych
- Wspieranie rozszerzania oferty i rozwoju systemowych form pomocy (medycznej, psychologicznej i prawnej) dla ofiar przemocy domowej
- umożliwienie ofiarom i sprawcom przemocy uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych
- prowadzenie pracy socjalnej z rodzinami, w których stosowana jest przemoc.
- systematyczne podnoszenie kwalifikacji i wiedzy oraz zwiększanie kompetencji merytorycznych przedstawicieli grup zawodowych a także osób fizycznych zajmujących się pośrednio i bezpośrednio problemami przemocy w rodzinie
- ochrona rodzin, w których występuje przemoc w rodzinie poprzez wsparcie: medyczne, prawne, psychologiczne i socjalne

ZAKŁADANE EFEKTY REALIZACJI STRATEGII

- ❖ Wzrost świadomości społecznej w obszarach problemów uzależnień, przemocy domowej oraz innych zagrożeń społecznych
- ❖ Zwiększenie oferty pomocowej w obszarach związanych z rozwiązywaniem problemów społecznych
- ❖ Podniesienie jakości oferowanych działań w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i ograniczania zagrożeń społecznych
- ❖ Podniesienie efektywności współpracy pomiędzy instytucjami i osobami działającymi w obszarze problemów uzależnień, przemocy w rodzinie i innych zagrożeń społecznych
- ❖ Wzrost poczucia bezpieczeństwa osób dotkniętych przemocą w rodzinie

PODSUMOWANIE I WNIOSKI KOŃCOWE

Na podstawie przeprowadzonych w Łomży badań monitoringowych można wskazać następujące wnioski w obszarze z lokalnej diagnozy problemów alkoholowych i innych problemów społecznych:

❖ *Hierarchia problemów społecznych*

- Zdaniem dorosłych mieszkańców Łomży najważniejszym obecnie problemem społecznym jest alkoholizm (61% wskazań) a następnie bezrobocie (56%). Zdaniem młodzieży główne zagrożenia wyglądają następująco: bezrobocie – 54%, alkoholizm – 52%, przemoc w rodzinie – 44%, picie alkoholu przez młodzież i narkomania – po 40%.
- Takie zjawiska jak: problemy mieszkaniowe/bezdomność (dorośli – 7%, uczniowie – 11%) oraz zubożenie społeczeństwa (dorośli – 22%, uczniowie – 9%) sytuują się na dalszych miejscach

❖ *Alkohol w życiu dorosłych mieszkańców*

- Mieszkańcy Łomży mają dobrą orientację w zakresie funkcjonowania instytucji zajmujących się rozwiązywaniem problemów alkoholowych. 62% badanych wiedziało by gdzie szukać pomocy, gdyby ktoś z ich bliskich miał problemy z alkoholem.
- 80% mieszkańców podziela pogląd, że alkohol w piwie jest równie groźny jak w wódce, zaś 3/4 badanych uważa, że alkohol nie jest towarem jak każdy inny i dostęp do niego musi być ograniczony i kontrolowany.
- 92% badanych oczekuje od władz lokalnych działań służących ograniczeniu problemów alkoholowych. Natomiast zdaniem 69% respondentów sprzedawcy napojów alkoholowych powinni odprowadzać do kasy gminy pieniądze na finansowanie zapobiegania alkoholizmowi, nawet gdyby przez to alkohole byłyby nieco droższe.
- Sześciu na dziesięciu ankietowanych mieszkańców Łomży piło alkohol nie dłużej niż miesiąc przed okresem badania, zaś 5% deklaruje się jako abstynenci. Najczęściej spożywane jest piwo.
- Niemal połowa badanych osób dorosłych poznała smak alkoholu będąc już osobami pełnoletnimi (lub w ogóle nie pije). Do 15 roku życia sięgnęło po alkohol 26% dorosłych.
- Czterech na dziesięciu badanych uważa, że osoby pijące alkohol w ich miejscu zamieszkania stanowią szczególne zagrożenie dla bezpieczeństwa, natomiast co trzeci z mieszkańców bezpośrednio i osobiście doświadczył ostatnio nieprzyjemnych skutków nadużywania przez innych alkoholu.

❖ *Alkohol a młodzież*

- 41% szóstoklasistów, co trzeci z gimnazjalistów z klas III i 30%% uczniów II klas szkół ponadgimnazjalnych uważa błędnie, że alkohol w piwie jest inny i mniej groźny niż w wódce.
- Zdecydowana większość uczniów szkół Łomży (99%) jest przekonana o konieczności istnienia ograniczeń wiekowych dla legalnego kupowania alkoholu. Co szósty z ankietowanych uważa nawet, że granica legalnego zakupu alkoholu powinna być podniesiona z 18 do 21 lat.
- **5% uczniów klas VI, 35% gimnazjalistów z klas III i 68% uczniów II klas szkół ponadgimnazjalnych spożywało alkohol w miesiącu poprzedzającym badanie.**

- Najczęściej spożywanym przez młodzież napojem alkoholowym jest piwo. Często towarzyszy temu fałszywe i szkodliwe przekonanie, że alkohol w piwie jest mniej groźny niż wódce.
- **34% uczniów klasy III gimnazjum a także 60% uczniów klas II szkół ponadgimnazjalnych było już pijanych.**
- Wśród dzisiejszych 15-16-latków nie pije alkoholu 33% uczniów.
- Co piąty uczeń klas III gimnazjalnych i niemal połowa uczniów II klas szkół ponadgimnazjalnych potwierdza uczestnictwo w kłótni lub sprzeczce z powodu alkoholu.

❖ **Postawy dorosłych a picie alkoholu przez młodzież**

- W co czwartym przypadku osobami, które po raz pierwszy poczęstowały młodego człowieka alkoholem byli dorośli (najczęściej rodzice).
- Młodzi ludzie nie mają też problemu z omijaniem zakazu sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim. 28% uczniów klasy III gimnazjum kupowało samodzielnie alkohol.
- Gdy pytamy gdzie młodzież najczęściej spożywa alkohol, to okaże się, że w domu, na dyskotecę. A co w tym czasie robią dorośli?

❖ **Problemy narkomańskie oczyma dorosłych i młodzieży**

- **5% szóstoklasistów, 15% uczniów III klasy gimnazjum i 38% uczniów klas II szkół ponadgimnazjalnych przyznaje się do kontaktów ze środkami odurzającymi (najczęściej jest to marihuana).**
10% uczniów gimnazjów i 11% uczniów szkół ponadgimnazjalnych miało kontakt ze środkami odurzającymi w okresie 30 dni przed badaniem .
- 36% uczniów i 47% dorosłych uważa, że dostęp do narkotyków jest zdecydowanie łatwy lub raczej łatwy.
- 18% uczniów III klas gimnazjum i 18% uczniów klas II szkół ponadgimnazjalnych spotkało w szkole osobę rozprawdzającą narkotyki (poza szkołą odpowiednio – 41% i 44%).
- Większość mieszkańców (56%) spotyka narkomanów na terenie gminy Łomża. Osobistą znajomość z narkomanami potwierdza 27% badanych.

❖ **Papierosy, dopalacze**

- 88% uczniów klasy VI, 72% gimnazjalistów z klas III oraz 67% uczniów klas II szkół ponadgimnazjalnych nie pali papierosów.
- Pewna część młodzieży ma orientację odnośnie rynku dopalaczy, natomiast kontakty z tymi substancjami są zdecydowanie rzadsze. W ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem kontakt z dopalaczami miało; 0% szóstoklasistów, 2% gimnazjalistów z klas III oraz 2% uczniów klas II szkół ponadgimnazjalnych.

❖ **Uzależnienia behawioralne (niechemiczne)**

- 13% badanych osób dorosłych brało udział w grach hazardowych. U części z nich (5%) przyjmuje to formę zachowań problemowych (potrzeba stawiania coraz większych sum).
- Najpopularniejsze są automaty, salony gier.
- Jednocześnie 11% badanych dorosłych mieszkańców Łomży ma w swoim bliskim otoczeniu osobę, którą uważa za uzależnioną od hazardu.
- Nasze badania świadczą o dużym problemie z utrzymaniem się w zaplanowanym czasie jeśli chodzi o korzystania z komputera (dotyczy to 49% uczniów). Niepokojące jest również częste używanie komputera i sieci jako sposobu ucieczki od problemów – zastępuje to w dużym stopniu naukę realnych, konstruktywnych działań (29% uczniów).

- Jednocześnie 29% badanych dorosłych mieszkańców Łomży ma w swoim bliskim otoczeniu osobę, którą uważa za uzależnioną od komputera/Internetu.
- 28% badanych dorosłych mieszkańców Łomży ma w swoim bliskim otoczeniu osobę, którą uważa za uzależnioną od pracy.
- 9% badanych dorosłych mieszkańców Łomży ma w swoim bliskim otoczeniu osobę, którą uważa za uzależnioną od zakupów.

❖ *Diagnoza problemów związanych z przemocą*

- Dorośli respondenci z reguły (67%) nie lekceważą problemu przemocy domowej i nie uważają, że jest on sztucznie wyolbrzymiany.
- Zdecydowana większość badanych (80%) nie jest zwolennikami surowego wychowywania dzieci, ale 20% badanych podziela takie przekonanie.
- 56% badanych dorosłych popiera pomysł prawnego zakazu stosowania kar fizycznych wobec dzieci.
- 20% badanych mieszkańców Łomży uważa, że zjawisko przemocy domowej występuje w 21% do 50% rodzin.
- Niemal połowa badanych zna rodziny, w których występuje przemoc domowa.
- Co jedyna sty badany był ofiarą przemocy ze strony współmałżonka. W większości przypadków jest to przemoc psychiczna.
- Co dwudziesty badany przyznaje się do stosowania jakiejś formy przemocy w stosunku do współmałżonka.
- Co siódmy badany stosuje kary cielesne wobec dzieci.
- Część dzieci w domach narażona jest ze strony rodziców na różnego rodzaju akty przemocy, głównie przemocy psychicznej: wyzwiska. Zdarza się także przemoc fizyczna: popychanie, szarpanie, bicie.
- Co dziesiąty z badanych uczniów był karany przez rodziców w sposób niebezpieczny.
- Co dziewiąty z badanych uczniów prowokował bójki z rówieśnikami, zaś co czwarty z badanych młodych ludzi był przez rówieśników atakowany i zmuszany do obrony.
- Co trzynasty z uczniów doznawał przemocy ze strony rówieśników w szkole lub na podwórku, zaś 3% przyznaje, że było sprawcą przemocy rówieśniczej.
- Co czwarty z uczniów był wulgarnie wyzywany, straszony lub ośmieszany przez Internet lub SMS. Najczęściej sprawcą cyberprzemocy był ktoś z kolegów.

❖ *Monitorowanie problemów społecznych na przestrzeni ostatnich lat*

- Duża część mieszkańców Łomży (46%) dostrzega korzystną tendencję zmiany preferencji konsumpcji napojów alkoholowych na korzyść alkoholi niskoprocentowych.
- Wielu badanych (58%) dostrzega pozytywną tendencję w obszarze spożywania alkoholu w pracy (zmniejszanie się skali zjawiska).
- Siedmiu na dziesięciu mieszkańców coraz częściej styka się z osobami, które zostały abstynentami lub przynajmniej piją w sposób mniej destrukcyjny niż dawniej.
- Jak wynika z przeprowadzonych badań, działania lokalne mają, zdaniem mieszkańców Łomży, bardzo istotny wpływ na pozytywne zmiany w obyczaju i zachowaniach alkoholowych na przestrzeni ostatnich lat (docenia to 33% badanych).
- W porównaniu z poprzednim badaniem zmalała liczba uczniów, którzy spożywali alkohol w miesiącu poprzedzającym badanie nie zmieniała się w znaczący sposób.
- Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych upijają rzadziej się, niż 2 lata temu.
- Jeśli chodzi o środki odurzające, to nie nastąpiły znaczące zmiany w skali spożycia.

SPIS TREŚCI

• Schemat obszarów diagnostycznych	1
• Uwagi wstępne. Opis metodologii badań.	3
• Współczesny kontekst zagrożeń społecznych	4
• Diagnoza problemów uzależnień	10
<i>Substancje psychoaktywne. Alkohol – narkotyki – papierosy - dopalacze.</i>	10
➤ Alkohol w życiu dorosłych mieszkańców	12
➤ Alkohol a młodzież	19
➤ Młodzież a narkotyki	29
➤ Problemy narkomańskie oczyma dorosłych	32
➤ Papierosy, dopalacze.	34
<i>Uzależnienia behawioralne (niechemiczne)</i>	35
• Diagnoza problemów związanych z przemocą	38
➤ Przemoc w rodzinie	38
➤ Przemoc środowiskowa	45
➤ Cyberprzemoc	48
• Identyfikacja lokalnego potencjału	49
➤ Zasoby gminne	49
➤ Inne zasoby działające na rzecz miasta	51
➤ Metryka gminy	52
• Monitorowanie problemów społecznych na przestrzeni ostatnich lat	56
➤ Dynamika zachowań alkoholowych i przemocowych na przestrzeni ostatnich lat	56
➤ Profilaktyka szkolna	60
➤ Badania ilościowe w monitorowaniu – dane z instytucji. Wskaźniki dynamiki zmian.	62
➤ Badania ilościowe w monitorowaniu – dane z poprzednich badań	64
➤ Badania jakościowe w monitorowaniu – wywiady ze sprzedawcami	66
• Strategia rozwiązywania problemów uzależnień i innych zagrożeń społecznych	68